
Martti T Kuikka

Koulumuseoyhdistyksestä kouluhistorian tiedeseuraksi

Suomen Kouluhistoriallisen seuran kehitysvuodet 1935–2005

1. Vaikea alkutaival (1935–1952)

Suomen Kouluhistoriallinen Seura vietti 70-vuotisjuhliaan juhlaseminaarin ja juhlaillallisen merkeissä joulukuun 15. päivänä 2005, oli aihetta palauttaa mieliin seuran aatteelliset juuret, perustaminen ja toiminnan kehitysvaiheet. Seuran historiaa on kuvattu aikaisemmissa vuosikirjoissa vuosina 1955, 1957, 1965, 1985, 1995 ja 2006, mutta yhtenäinen esitys puuttuu. Siitä tämä kirjoitus sai virikkeensä.

Aatteelliset juuret

Aatteelliset juuret ulottuvat 1900-luvun alkuun, kun kouluhistorian arvostus alkoi muuttua konkreettisiksi toimenpiteiksi. Se ei ollut mikään yksittäinen ilmiö, vaan osa suomalaista kansallista historian tutkimusta. Kouluneuvos M. O. Karttunen (1985) kuvasi alkuvaihetta näin:

Routavuosien alussa historian tutkimus maassamme tiivistyi ja sen yleinen harrastus kasvoi. Historiallisen aikakausikirjan alkaminen vuonna 1902 oli merkinä tästä. Sen ensimmäisenä päätoimittajana oli ajan kulttuurihistorian tutkimusta edustava professori Gunnar Suolahti.

Seuraavana vuonna Suolahdenkin nimeen eri tavoin liittyvä

kotiseudullinen historiantutkimus herätti koulumuseoajatuksen. Se on seuramme ensimmäinen alkujuuri ja lähtökohta. Se tavallaan asiallisesti konkretisoi historiallista kotiseututyötä seuraavalla kotiseutuharrastuksen suurella vuosikymmenellä.

Itsenäisyyden ensi kymmenen lopulla tarmokas organisaattori, professori U. L. Lehtonen sai kulttuurielämässä näkyvät maallikko-historianharrastajat alkaen J. K. Paasikivestä yhdessä tutkijain kanssa perustamaan Historian Ystäväin Liiton. Se ei ollut joku intomielisin sanoin aloitettu yritys, vaan asiallisin ja aatteellisin tunnuksin perustettu tukemaan historian merkityksen ymmärtämistä laajoissa piireissä.

Suomen Kouluhistoriallisen Seuran lähtökohdat ovat 1900-luvun alussa. Vuonna 1904 Koulutoimen Ylihallitus teki Kasvatusopillisen yhdistyksen keskusosaston lausuntoon perustuvan esityksen Senaatille, että ylihallituksen uusiin tiloihin tulisi varata myös perustettavalla koulumuseolle tilaa. Samalla Ylihallitus anoi vuotuista määrärahaa toimintaa ja tilojen järjestämistä varten. Senaatissa Ylihallituksen esitys ei saanut kannatusta; varoja ei myönnetty. Ylihallitus teki uuden samanlaisen esityksen vuonna 1913, mutta esitys ei johtanut tulokseen, mutta "pedagogisen" museon asia ei jäänyt tähän. Uusi aloitteentekijä oli Suomen Opettajayhdistyksen keskushallitus kolme vuotta myöhemmin eli vuonna 1916. Samalla se asetti toimikunnan viemään asiaa eteenpäin. Toimikuntaan valittiin myös oppikoulunopettajia. Toimikunta tarttui innokkaasti asiaan ja pyrki siihen, että perustettaisiin yhdistys, jonka tehtävänä olisi museon perustaminen ja toiminnasta vastaaminen. Jotta hanke konkretisoituisi, toimikunta laati sääntöehdotuksen. Vaikka vuosi 1917 oli poliittisesti levotonta aikaa, senaatti hyväksyi loka-kuun 13. päivänä 1917 tehdyn sääntöehdotuksen, jonka mukaan yhdistyksen nimeksi tuli Suomen Koulumuseoyhdistys.

Koulumuseoyhdistys sai Koulutoimen Ylihallituksen rakenuksesta huoneen toimintaansa varten. Senaatin Kirkollisasiain toimituskunta myönsi 500 markan avustuksen museon

perustamiskuluja varten. Koulumuseon perustaminen sai hyvän vastaanoton. Kouluhallitus, kustantajat ja yksityiset henkilöt lahjoittivat vanhempia koulukirjoja, opetusvälineitä, koulukalustoa, koulujen vuosikertomuksia. Näin kertyi koulumuseoon runsaasti kouluhistoriallista aineistoa. Aineisto piti luetteloida ja järjestää. Aikaa myöten tila osoittautui liian pieneksi, joten tarvittiin suurempi huoneisto. Uuden tilan hankkiminen ei onnistunut valtion rakennuksista. Toisaalta yhdistyksellä ei ollut varoja uuden museotilan vuokraamiseen, ja vilkkaasti alkanut toiminta alkoi hiipua. Vuonna 1933 eli 16 toimintavuoden jälkeen oli vaihtoehtona enää Suomen Koulumuseoyhdistyksen lakkauttaminen, kun toiminta sääntöjen mukaisissa puitteissa osoittautui hankalaksi. Mutta jotta itse pääasia ei joutuisi unohduksiin, suunniteltiin uuden yhdistyksen perustamista, joka jatkaisi koulumuseoyhdistyksen merkittävää työtä. (Esipuhe. K ja M 1936.)

Kouluhistoriallisen seuran perustaminen

Uuden yhdistyksen suunnittelu alkoi jo maaliskuu- ja toukokuussa 1933 pidetyissä kokouksissa. Asian eteenpäin saattamiseksi asetettiin toimikunta. Kouluhallitukseen oli kutsuttu koolle asiantuntijoita helmikuun 2. päivänä 1935, jolloin oli tarkoitus käsitellä yhdistyksen perustamista. Perustaminen edellytti kuitenkin sääntöjen laatimista, jota varten asetettiin komitea. Siihen valittiin hyvin arvovaltainen joukko, nimittäin kouluneuvos Einar Fieandt, professori A. R. Cederberg, kouluneuvos K. A. Saarialho, rehtori Taimi Wuorinen ja Anni Oksanen ja opettajat H. V. Santala ja Aaro Tynell.

Toimikunta laati sääntöehdotuksen kolmessa viikossa. Helmikuun 22. päivänä 1935 pidettiin seuraava kokous. Siinä valittiin ensimmäinen johtokunta. Sen jäseniksi valittiin kouluneuvokset Einar Fieandt ja K. Saarialho, professori A. R. Cederberg, rehtorit Anni Oksanen ja Y. I. Ora, diplomi-in-

sinööri E. O. Stenij sekä opettajat Heikki Karvonen, J. V. Santala ja Aaro Tynell. Johtokunnan kokoonpanossa kiinnitty huomio siihen, että niin kouluhallitus, yliopisto kuin kansa- ja oppikoulun opettajat olivat mukana. Kouluhallitus ja opettajat olivat löytäneet yhteisen toiminta-alan. A. R. Cederberg oli Suomen ja Skandinavian historian professori ja toi johtokuntaan yliopiston panoksen.

Uuden yhdistyksen säännöt saivat vahvistuksen maaliskuun 8. päivänä 1935. Niiden suuntaviivat olivat samansuuntaiset kuin Suomen Koulumuseoyhdistyksen eli koota koulumuseo-, kirjasto- ja arkistoaineistoa. Tavoitteena oli ylläpitää maassamme kouluhistoriallista harrastusta. Olennainen toiminnan näkökulma oli harjoittaa julkaisutoimintaa, jonka toivottiin lisäävän entisestään kouluhistorian harrastusta. Se ei ollut sinänsä mikään uusi asia. Tieteelliset seurat ja monet yhdistyksen julkaisivat omia vuosikirjoja ja lehtiä, mikä oli hyvin tärkeä osa toimintaa. Vuosi 1935 oli suomalaisen kulttuurin vuosi, sillä Kalevala oli juhluvuoden keskipisteenä. Kun koulun tehtävänä oli suomalaisen kulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle, Kalevala oli sen keskeinen osa.

Ensimmäinen johtokunta

Sääntöjen mukaan seuran johtokunta valitsi esimiehen ja varaesimiehen sekä sihteerin ja rahastonhoitajan. Ensimmäiseksi esimieheksi valittiin kouluneuvos, filosofian tohtori Einar Fieandt. Hän oli historian tutkija ja pyrki laajentamaan kouluhistorian harrastusta monelle taholle. Hän puhui koulumuseon puolesta ja kantoi huolta siitä, että Suomen kouluhistorian lähdeaineisto saataisiin taltioiduksi arkistoihin. Erityisesti hänen suunnitelmiinsa kuului sellaisen julkaisusarjan aikaansaaminen, jossa koulujärjestykset ja muut keskeiset koululainsäädännön asiakirjat saataisiin julkaistuksi (Cederberg 1936). Suunnitelmat jäivät kuitenkin kesken, kun Einar Fie-

Kouluhistoriallisen seuran ensimmäinen esimies, kouluneuvos Einar Fieandt v. 1935.

KOULUNEUVOS EINAR FIEANDT.

andtin elämäntyö päättyi tammikuun 25. päivänä 1936. Professori A. R. Cederberg kirjoitti muistosoanoissaan:

Meidän asiamme on kiinnittää huomiota siihen työhön, minkä hän suoritti kouluhistoriallisen seuran uudelleen henkiin herättäjänä, seuran järjestäjänä ja puheenjohtajana. Jokainen, jolla on tilaisuus seurata tätä työtä, tuli pian vakuuttuneeksi siitä, että hänen toimintansa takana oli palava harrastus ja suuri rakkaus koululaitokseen ja sen menneisyyteen. (Cederberg 1936.)

Professori A. R. Cederberg oli valittu varaesimieheksi vuonna 1935, hän jatkoi Fieandtin jälkeen esimiehenä vuoden 1936 vuosikokoukseen. Vaikka Cederberg ei monien tehtäviensä takia jatkanutkaan seuran johtokunnassa, hän teki merkittävän aluevaltauksen kouluhistorialle pitämällä esitelmiä Yleisradiossa vuonna 1937. Maaliskuun 14. päivän radioesitelmän otsikko oli "Suomen Kouluhistorian tärkein tehtävä". Esitelmä julkaistiin vuoden 1938 vuosikirjassa, ja sitä voidaan pitää Cederbergin ohjelmanjulistuksena. Cederberg totesi:

Kaksi vuotta sitten perustettiin maan pääkaupungissa Suomen Kouluhistoriallinen Seura. Ei liene epäilystä siitä, että sen perustaminen oli tarpeen vaatima. Suomen kouluhistoria tarvitsee kieltämättä vaalijansa ja maan kouluhistoria tarjoaa tehtäviä, joiden määrälläinen järjestäminen kaipaa huoltoa ja johtoa. (Cederberg 1938.)

Cederberg piti tärkeänä, että seura tukee kouluhistoriallista tutkimustoimintaa ja sen tulosten julkaisemista. Hän piti kouluhistoriallisen seuran yhtenä tärkeimmistä lähitehtävistä esityksen laatimista Suomen kouluista Ruotsin ja Venäjän vallan aikana. Hän perusteli esitelmässään näin:

Tarkoitan silloin yksityiskohtaista esitystä maamme koululaitoksen vanhimmista ajoista alkaen valtiollisen itsenäisyyden saavuttamiseen. Jo keskiajalla tunnetaan kouluja Suomessa; näiden ja niiden työtä jatkavien koulujen kehitystä olisi seurattava yksityiskohtaisesti siihen asti kuin maamme saavuttaa valtiollisen itsenäisyyden riippumattomuuden s. o. vuoteen 1917.

Cederbergin mukaan ko. tehtävän toteuttaminen ei välttämättä vaatinut usean tutkijan yhteistyötä, vaan sen voi suorittaa taitava siihen valmistautunut tutkija, joka voi laatia yleisesityksen, joka täyttää suuretkin vaatimukset. Esitöitä on tehty niin Suomen historian kuin myös Suomen kouluhistorian alalta ja tutkimuksia julkaistu. Hän oli vakuuttunut, että jo niiden perusteella voidaan yleisesitystä laatia. Hän piti erityisen tärkeänä, että ei kiinnitetä huomiota vain koulumuotoihin, opetussuunnitelmiin, opettajiin ja oppilaskuntiin, vaan "kysymys on siitä, että tämän esityksen on todettava ja selostettava, mikä merkitys Suomen koululla on ollut suomalaisessa sivistystyössä Suomen kansan kehittyessä itsenäiseksi kansaksi". Hänen mielestään ei ole kiinnitetty yhtäjaksoista huomiota siihen, mikä merkitys Suomen koululaitoksella on ollut suomalaisen sivistyksen kasvamiselle itsenäisen, riippumattoman kansan sivistykseksi. "Suomen koululaitoksen historian päätarkoitus on antaa selvä käsitys siitä, mitä Suomen koulu on merkinnyt Suomen kansan kehitykskulussa itsenäiseksi kansaksi". (Cederberg 1938.)

Cederberg korosti, että "Suomen koulun historiassa täytyy tulla erityisesti näkyviin Suomen kansan historia. Suomella on yhteinen historia Ruotsin kanssa, mutta Suomen kansalla, joka jo amموinkin on kehittynyt erikoiseksi kansakunnaksi, ja nyt myös itsenäiseksi valtioksi on tietysti oma historiansa. Suomen koulujen historian

tulee osoittaa todeksi tämä väite, hän korosti. Samalla hän painotti, että historialliselle tutkimukselle ei saa koskaan tehdä väkivaltaa, sitä ei saa puristaa mihinkään kaavoihin, totuuden tulee olla korkeimman johtotähtien kaikessa tutkimuksessa. Mutta muistakaamme myöskin, että totuus ei ole lähempänä ruotsinmaalaisia katsantokantoja kuin suomalaisia.

Cederberg korosti suomalaisten itsenäistä panosta ja työtä suomalaisen sivistyksen kehityksessä ja otti esitelmässään esi-merkin Turun koulujen historiasta lähtien liikkeelle Mikael Agricolasta. Hänen johtopäätöksensä oli, että Suomen koulut ovat tietysti olleet suomalaisen sivistyksen kehto, maan nousevan sivistyneistön kasvattaja. Koulun oppilaat tulivat "suorastaan Suomen kansan keskuudesta, ovat suomalaisten rälssi-miesten, voutien, kamreerien, pappien ja sotilasten poikia, mutta paljon myös suorastaan rahvaan keskuudesta, joka kaikkein vaikeimmissakin oloissa lähettää poikansa opintielle. Helsingin triviaalikoulun matrikkeli 1600-luvun loppupuolelta 1800-luvun keskipaikkeille osoittaa, miten oppilaiden rekrytointi eri kansankerroksista on tapahtunut." Hän painotti, että "nämä joukot muodostavat aikanaan Suomen kansan sivistyneistön ja perustavat kansallisen sivistyksen". Hän päätti esitelmänsä sanoihin: "Tutkimuksen tehtävänä on osoittaa, miten kehitys tässä suhteessa on tapahtunut ja miten Suomen kansa vähitellen omien voimiensa varassa on kasvanut sivistyskansaksi ja itsenäiseksi valtioksi". (ibidem.)

Cederbergin esitelmässä painottuu nationalistinen historiankirjoitus, joka näkyy nuoren itsenäistyneen tasavallan hakiessa omaa paikkaansa. Samalla puhe oli selvä suunnannäyttö kouluhistorialliselle seuralle siitä, mihin sen tulee keskittyä toiminnassaan: kouluhistorian tutkimukseen ja julkaisutoimintaan.

Vuoden 1936 vuosikokouksessa Cederbergin tilalle valittiin filosofian tohtori K. A. Ottelin. Toisena uutena jäsenenä tuli johtokuntaan rehtori A. A. Koskenjaakko, joka valittiin myös seuran esimieheksi. Hänen varamiehensä K. A. Ottelinin kausi jäi lyhyeksi, kun hänen elämäntyönsä päättyi toukokuussa 1936.

Esimies vaihtui jo seuraavana vuonna, kun tehtävään valittiin kanslianeuvos, filosofian tohtori A. J. Tarjanne. Hän oli perehtynyt hyvin koululaitokseen, koska oli toiminut kouluhallituksen kouluneuvoksen virassa vuodesta 1918 lähtien. Tarjanne oli esimiehenä vuoteen 1940 varaesimiehenään professori A. A. Koskenjaakko. Sihteerin tehtäviä hoitamaan valittiin vuonna 1939 toimistopäällikkö A. A. Tynell. Vaikka esimiehet vaihtuivat, Tynell oli tässä tehtävässä vuoteen 1945 saakka. Käytännössä johtokunnan valitsema työvaliokunta vei käytännön asioita eteenpäin.

Käytännön toiminta

Vaikka kouluhistoriallinen seura aloitti lähes alusta, oli toiminnalle kuitenkin luotu pohjaa koulumuseoyhdistyksen aikana. Ensimmäinen vuosi 1935 oli jäsenhankinnan, Koulumuseoyhdistykseltä saatujen kirjojen ja opetusvälineiden siirtojen ja järjestelyn sekä julkaisutoiminnan aloittamisen aikaa. Uutta keräystä koulukirjoista ja opetusvälineistä ei luonnollisesti voitu aloittaa varojen puutteen takia.

Kouluhistoriallisen seuran jäsenhankinta lähti vauhdikkaasti liikkeelle, kun seura lähetti heti toimintansa alkuvaiheessa maamme kaikkien koulujen opettajille kiertokirjeen, jossa seura selosti oman perustamisensa lähtökohtia ja tehtäviään. Kirjeessä toivottiin "opettajien ja muiden asiaa harrastavien henkilöiden osallistuvan tähän toimintaan kouluhistorian hyväksi ja liittyvän seuran jäseneksi". Vuonna 1935 jäsenmaksun suuruus oli 20 markkaa. Sihteerin erityisenä tehtävänä oli jäsenmäärän kasvattaminen. Vuosijäseniä kertyi ensimmäisenä vuonna 136 ja kantajäseniä 5. Jäsenmäärä pysyi seuraavina vuosina lähes samanlaisena; vuoden 1939 alussa jäseniä oli 144. Jäsenetuihin sisältyi seuran vuosikirjan saaminen.

Oma vuosikirja

Sääntöjen mukaisesti seuran oli harjoitettava julkaisutoimintaa. Jäsenhankinnan yhteydessä seura pyrki kokoamaan kirjoituksia julkaisua varten. Opettajia pyydettiin lähettämään paikallisia kouluoloja esittäviä tutkimuksia, kertomuksia tai kuvia vanhoista kouluista ja opettajista seuran sihteerille. Seuran vetoamus otettiin opettajien piirissä innostuneesti vastaan. Kirjoituksia tuli lopulta niin runsaasti, ettei kaikkia voitukaan yhdellä kertaa julkaista. Vuosikirjalle annettiin nimeksi Koulu ja Menneisyys. Ensimmäinen vuosikirja ilmestyi 1935, ja se sisälsi kahdeksan artikkelia. Myös seuraavina vuosina 1936–1939 vuosikirja saatiin painetuksi. Opettajien ohella kirjoittajien piiri laajeni kouluhallitukseen ja yliopistoon päin. Suurin osa artikkeleista käsitteli paikallista kouluhistoriaa joko tutkielmien tai muistelmien muodossa. Vaikka seuran taloudellinen asema ei ollut kovinkaan vakaa, näyttää vuosikirjan toimittaminen ja julkaiseminen olleen johtokunnan tärkeimpiä tehtäviä.

Varojen puute oli jokavuotinen riesa. Kolmas vuosikirja eli Koulu ja Menneisyys III sai tuekseen opetusministeriöltä 2000 markkaa ja Suomen Kansakoulunopettajain Liitolta 1500 markkaa avustusta. Seuraavan vuoden vuosikirja toimitettiin omin varoin. Vuoden 1939 vuosikirjaa varten opetusministeriö myönsi 2500 markkaa, jolla painatuskulut maksettiin. Vuosikirjan kirjoittajille ei palkkioita maksettu.

Oma kirjasto ja museo

Kouluhistoriallinen seura sai kirjaston Suomen koulu-museoyhdistykseltä. Seura sai tiloja kirjastoa varten Koe-lyseon talosta, jonne kirjat siirrettiin. Opetusministeriö antoi kirjastoa varten avustusta. Suurin osa siitä käytettiin luettelointiin, jonka suoritti kasvatusopillisen kirjasto- ja lukusali-

säätiön kirjastonhoitaja. Silloin kirjoja oli kaikkiaan 4 386, joista 3 177 luettelointiin. Kirjat jäivät Kasvatusopillisen kirjasto- ja lukusalisäätiön haltuun.

Yhtä tärkeä tehtävä oli Suomen koulumuseoyhdistykseltä saadun opetusvälinekokoelman järjestäminen. Museoesineet siirrettiin Koelyseon taloon. Museoesineet luettelointiin vuonna 1938; niiden määrä oli 200. Suurin osa oli kuvatauluja (109 kpl); mukana on muutama erikoisuus. Luettelossa mainitaan 1 kpl Kindlerin luku- ja oikeinkirjoituskone Suomen kouluille. Toinen erikoisuus oli viisi Berdan-kivääriä, jotka oli kouluhallituksen luvalla luovutettu museoon Hämeenlinnan lyseosta. Eversti H. Standertskjöld oli lahjoittanut ne Hämeenlinnan lyseolle maaliinammuntaharjoituksia varten lukuvuonna 1882–1883.

Sota-aika

Talvisota alkoi marraskuun lopussa 1939 ja päättyi maaliskuussa 1940. Kouluhistoriallinen seura aloitti toimintansa keväällä 1940 seitsemän kuukauden tauon jälkeen. Vuosikokous pidettiin toukokuun 25. päivänä 1940. Vuosikirjan julkaisemisasia siirtyi syyskaudelle, mutta ei toteutunut.

Toiminta pysähtyi jatkosodan ajaksi, mutta ei kokonaan, sillä Opetusministeriö myönsi vuosina 1943–1944 suuruudeltaan 4000 markan avustuksen vuosikirjaa varten. Jatkosodan vielä jatkuessa vuosikirjan toimituskunta, A. A. Koskenjaakko, A. R. Cederberg, Kaarlo Saarialho, H. V. Santala ja Aaro Tynell, julkaisi vuosikirjan elokuun 1. päivänä 1944. Sen artikkelien kirjoittajina olivat kirkkoherra Vilho Heikki Kivioja, maisteri Erkki Paasikallio, maisteri Aili Vallin, maisteri Heikki Hosia ja opettaja J. H. Ollikainen. Artikkelien aiheet liittyivät kiinteästi kouluhistoriaan. Valli oli koonnut artikkeliinsa luettelon kouluhistorioista ja koulujen matrikkelit kaupungeittain ja

kunnittain. Viitasaaren muistelmien mukaan vuosikirja olisi julkaista jo kevään 1944 aikana; itse vuosikirjan esipuheen mukaan se tapahtui elokuussa. Olipa asia niin tai näin, vuosikirja oli merkittävä tapahtuma; toimituskunta oli kantanut vastuunsa ja jatkanut julkaisemista.

Kouluhistorian tutkimus laajenee

Hämeenlinnan alakansakouluseminaarin johtaja Aukusti Salo julkaisi väitöskirjansa "Pikkulasten kasvatus Uno Cygnaeuksen kansansivistysjärjestelmässä" vuonna 1939 ennen talvisotaa (Salo 1939). Professori Cederbergin radioesitelmässä vuonna 1938 esittämä ehdotus Suomen koululaitoksen historian kirjoituksesta sai vastakaikua sota-aikana, sillä Suomen Kansakoulunopettajain liitto asetti syyskuun 12. päivänä vuonna 1943 kansakouluhistoriatoimikunnan. Sen tehtävänä oli Suomen koululaitoksen historian kirjoittaminen. Toimikunta valitsi tehtävään tohtori Aimo Halilan vuonna 1945. Hänen tehtävänään oli kirjoittaa maamme kansakoululaitoksen historia kulttuurihistoriallisena tutkimuksena vanhimmista ajoista vuoteen 1939. Ensimmäisen osan käsikirjoitus valmistui 1946. Lopullisesti historia ilmestyi neliosaisena nimellä Suomen kansakoululaitoksen historia (1949–1950). Samaan aikaan J. T. Hanho kirjoitti Suomen oppikoulun historiaa. Ensimmäinen osa ilmestyi vuonna 1947 ja toinen osa 1957. Molemmat teossarjat sisältävät mielenkiintoista tietoa koululaitoksen varhaisista vaiheista ja ovat omalta osaltaan antamassa virikkeitä jatkotutkimuksille. Teokset kiinnittävät perustellusti huomiota koululaitoksen merkitykseen Suomen historiassa. Ne ilmestyivät vuoden 1945 jälkeen, jolloin maassamme keskusteltiin vilkkaasti koululaitoksen uudistamisesta ja uudesta koulusta, ja jossa tahtoi unohtua historiallinen tausta.

Kouluhistoriallisen seuran esimiehen tehtävät vaihtuivat 1940-luvun lopulla. Tarjanteen jälkeen professori A. A. Koskenjaakko luotsasi seuraa vuodet 1940-1948. Hän piti seuraa vireillä ja huolehti vuosikirjan toimituskunnasta. Varaesimies kouluneuvos Kaarlo Saarialho oli tehtävässään aina vuoden 1950 loppuun. Vuonna 1948 valittiin esimieheksi professori Aukusti Salo. Hänen väitöskirjansa liittyi kouluhistoriaan. Hänet oli nimitetty ylimääräiseen professorin virkaan vuonna 1947. Salo piti kouluhistoriallisen seuran vuosikokouksessa maaliskuun 30. päivänä 1950 avauspuheen, jossa hän hahmotteli kouluhistoriallista tutkimusta ja samalla kouluhistoriallisen seuran toimintaa. Jälkeenpäin voi sanoa, että puhe oli hänen testamenttinsa. Seura oli toiminut 15 vuotta. Salon mielestä kouluhistoriallisen seuran tulisi kehittää toimintaansa siihen suuntaan, että "se voisi olla kouluhistoriallisen harrastuksen ja tutkimuksen keskittävänä, innoittavana ja tukea antavana elimenä". Seuran kirjallisessa toiminnassa tulisi kehittää kolme linjaa:

1. Vuosikirjan "Koulu ja menneisyys" julkaiseminen. Suppeiden tutkielmien ja seuran tiedotusten julkaiseminen.
2. Suomen kouluhistoriallisen Seuran julkaisuja (*Acta Paedagogica Fenniae*), tarkoitettu laajamuotoisien monografioiden ja väitöskirjojen julkaisemista varten.
3. Suomen kasvatushistoriallinen arkisto (*Documenta paedagogica Fenniae*), kouluhistoriallisia lähteitä käsittävä julkaisusarja.

Jotta tutkimustoimintaa voitaisiin tukea, tuli Salon mielestä julkaista Suomen kasvatushistoriallisen kirjallisuuden lähde-teos. Siihen sisältyisi dokumenttien luettelo, kasvatushistorialliset yleisteokset, paikalliset kouluhistorialliset julkaisut, kasvatus- ja opetusopilliset julkaisut, oppikirjat aineittain sekä huomattavien opettajien ja pedagogien biografiat. Koulu-

historiallinen alue tarjoaa yllin kyllin aiheita sekä seminaari-esityksiä ja laudatur-tutkimuksia ja yliopistollisia väitöskirjoja varten tai vain "omaksi mieliharrastukseksi ja tutkijaininnoituksen tyydyttämiseksi".

Salo otti puheessaan muutamia esimerkkejä kasvatushistoriallisen tutkimuksen alueelta ja erityisesti kansankasvatuksesta. Olisi tärkeää selvittää pitäjien ja kaupunkien kansanopetuksen historia. Tarkoitus ei ole vain kirjoittaa kertomus, vaan "on tarkkailtava kunkin ajan yleisen kehityksen muun taustaa vasten". Siksi tulee käyttää niin tuomiokapitulien kuin maakunta-arkistojen asiakirjoja puhumattakaan Valtionarkiston (Kansallisarkiston) lähdeaineistosta. Myös yleisten kansakoulukokousten ja paikallisten opettajakokousten vaiheiden tutkimus tuo uutta tietoa. Kansakoulun oppiaineiden ja niiden oppikirjojen kehitys on kiintoisa tutkimuskohde. Koulujen tarkastustoiminta eri vaiheineen ja tarkastajineen antaa mahdollisuuden paitsi hallinnolliseen myös pedagogiseen näkökulmaan. Seurakuntien alkukoulut, ns. pikku- ja kiertokoulut ja niiden opettajien pätevyys odottaa tutkijaansa. Pitäjänkoulumestarien historia toisi tietoa varhaisemmasta kansanopetuksesta.

Toinen laaja tutkimusalue on opedagogiikan historia, josta Salo otti esille kolme esimerkkiä: Suomalaisen aapisen historia, herbartilainen pedagogiikka ja sen vaikutus Suomessa ja työkouluuuden synty ja kehitys Suomessa. Kolmas alue kasvatuksen historiassa on henkilöhistoria. Salo itse oli Uno Cygnaeus-tutkija. Hän otti tutkimuksen kohteiden esimerkit opettajakoulutuksen piiristä, kuten Olai Wallin, Charlotta Lydecken, Karl Gustaf Göös, Erik August Hagfors, Axel Törnudd, Jaako Länkelä, Mikael Nyberg ja Augusta Bergman. Salon mielestä luetteloa voisi jatkaa pitkälti, sillä monet kansakoulunopettajat, kansakouluntarkastajat ja kouluhallituksen jäsenet ovat olleet kansanopetuksen vaikuttajia.

Salo päätti puheensa toivoen, että seura saisi lisää jäseniä ja

samalla "aatteellista tukea". Hän kiinnitti toiveensa erityisesti nuoreen kasvatushistorian harrastajien ja tutkijoiden polveen. (Salo 1951.)

Salon puhe oli selkein ja konkreettisin linjapuhe sitten Cederbergin 1937. Salo antoi seuralle ja sen jäsenille laajan vastuun kasvatuksen historian tutkimuksesta, koska muita vastuunkantajia ei tuohon aikaan ollut. Salo itse ei juuri päässyt toteuttamaan omaa ohjelmaansa, jota hän hahmotteli, sillä vajaa 10 kuukautta myöhemmin, tammikuun 30. päivänä 1951 hänen elämäntyönsä päättyi. Joka tapauksessa Salo pyrki kääntämään seuran suunnan selkeästi tutkimuksen puolelle unohtamatta koulumuseotoimintaa.

Sukupolvi vaihtui seuran toimihenkilöissä 1950-luvun taitteessa. Professori Cederberg, yksi perustajajäsenistä kuoli 19.10.1948. Vuonna 1950 päättyi myös opettaja Heikki Karvosen elämäntyö; hän oli toiminut rahastonhoitajana vuosina 1935–1945. Professori Salon jälkeen seuran esimiehenä toimi koulu-neuvos Kaarlo K. A. Saarialho vuoden 1951 ja tarkastaja, diplomi-insinööri E. O. Stenij vuoden 1952.

Toimintalinja

Kouluhistoriallinen seura pyrki sekä sotavuosien aikana että sen jälkeen jatkamaan samoja toimintoja kuin aikaisemmin. Seuran vuosikirja julkaistiin sodan jälkeen kolme kertaa, vuosina 1944, 1948 ja 1950. Vuosikirjan artikkeleissa näkyi kouluopetuksen ohella käsitellyn myös ammatillista koulutusta, kirkollista opetusta ja opettajien palkkausta 1800-luvulla. Salon näkemystä edustaa artikkeli, johon on koottu kouluhistoria ja matrikkeli kaupungeittain ja kunnittain (1944). Vuosikirjan julkaiseminen tapahtui lähinnä opetusministeriön avustuksen turvin. Seura pyrki toteuttamaan Salon ehdotuksen julkaisutoiminnan laajentamisesta vuonna 1952, mutta opetusministeriö ei tukenut asiaa.

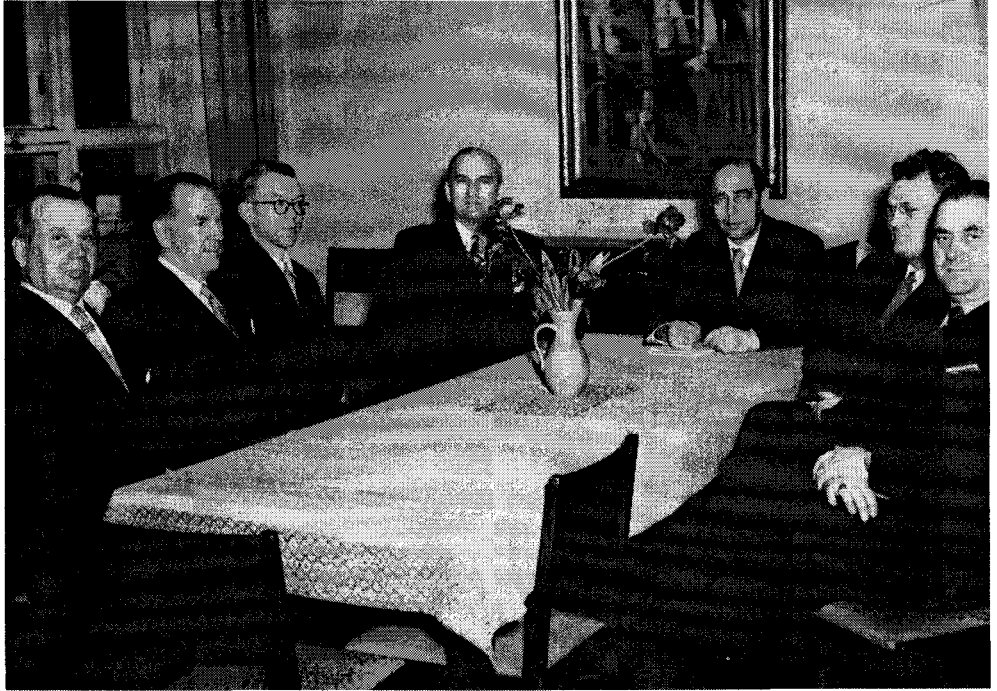
Toiminnan vilkastuminen näkyi erityisesti 1949, jolloin seura tuki julkista esitelmätoimintaa. Silloinen esimies professori A. Salo ja professori Aimo Halila pitivät esitelmiä Lapinlahden kansakoulussa joulukuussa 1949. Kouluneuvos K. A. Saarialho oli ollut luennoimassa opettajakorkeakoulussa toukokuussa 1949. Vilkastuminen näkyi seuran jäsenmäärässä. Vuonna 1949 se oli 145, ja vuotta myöhemmin se nousi 160:een. Jäsenmaksu säilyi alhaisena; vuosina 1947–1949 se oli 50 markkaa, ja korotettiin 100 markkaan vuonna 1950. Edellä mainittu julkaisutoiminta kulutti melkoisesti jäsenmaksuista saatavia tuloja. Opetusministeriön ohella seura ei näytä saaneen avustusta säätiöiltä tai rahastoista, vaikka sihteeri lähetti joka vuosi anomuksia. Seura halusi kehittää myös koulumuseolinjaansa. Se teki kouluhallitukselle esityksen, että koulumuseoon soveltuvia esineitä hankittaisiin kouluilta museoon. Sitä varten tulisi varata tila museokaluston säilyttämiseksi, mutta asia ei edennyt.

2. Somerkiven kausi (1952–1971)

Uusi esimies

Vuoden 1952 vuosikokous valitsi kouluhistoriallisen seuran esimieheksi kansakoulujen tarkastaja Urho Somerkiven. Rahastonhoitaja toimi filosofian maisteri Santeri Liikkanen, joka oli ottanut tehtävät vastaan 1945. Hän hoiti niitä vuoteen 1971 saakka. Sihteerinä toimi opettaja Eino Viitasaari vuoteen 1956. Seuran johtokuntaan kuuluivat em. lisäksi professori Matti Koskenniemi, johtaja Leo Tarkkala, sosiaalineuvos Aaro Tynell, filosofian maisteri Eelis Aurola ja filosofian tohtori Erkki Kuujo. Kouluneuvos Urho Somerkivi oli vuosikokouksen tienoilla viimeistelemässä väitöskirjaansa, joka ilmestyi syksyllä 1952. Sen aiheena oli “Bell-Lancasterin vuoro-opetusjärjestelmä Suomessa”. Professori Halila esitteli tutkimuksen

seuran aikakauskirjassa ja totesi sen tuovan esille uusia, huomionarvoisia näkökulmia. Näin seura oli saanut esimieheksi aktiivisen tutkijan. Somerkivi hoiti esimiehen tehtäviä vuoteen 1971 saakka. Viitasaaren jälkeen seuran sihteerin tehtäviä hoiti koulunjohtaja, filosofian maisteri Sven Gladh aina vuoteen 1972 saakka.

Kouluhistoriallisen seuran johtokunta 23.5.1955. Pöydän päässä esimies fil.tri Urho Somerkivi. Johtokunta vasemmalta fil.maist. Santeri Liikkanen, sosiaalineuvos Aaro Ty-nell, fil.tri Erkki Kuujo, sihteeri opettaja Eino Viitasaari, puheenjohtajan vieressä fil.maist. Eelis Aurola ja johtaja Leo Tarkkala. Kuvasta puuttuvat varaesimies dipl.ins. E. O. Stenij ja prof. Matti Koskenniemi.

Julkaisutoiminta jatkuu

Pienen tauon jälkeen kouluhistoriallinen seura julkaisi vuonna 1955 vuosikirjan, jonka toimituksesta vastasivat Urho Somerkivi, Matti Koskenniemi, Eelis Aurola, Santeri Liikkainen ja Eino Viitasaari. Vuosikirja toteutettiin opetusministeriön tuella. Kolmea vuotta aikaisemmin vastaava ruotsinkielinen järjestö Svenska skolhistorika föreningen i Finland r.f. oli julkaissut ensimmäisen vuosikirjansa Skolhistoriskt arkiv. Yhdistys oli aloittanut toimintansa vuonna 1949. Kouluhistoriallinen seura jatkoi seuraavina vuosina ahkerasti julkaisutoimintaansa. Vuosikirja ilmestyi vuosina 1957–1966 joka vuosi. Vuoden 1968 vuosikirja oli jo 19:s.

Samanaikaisesti kouluhistoriallinen tutkimus voimistui. Kouluhistorian alalta ilmestyi useita väitöskirjoja: Kyöstiö 1955, Lahdes 1958, Isosaari 1961, Aurola 1961, Nurmi 1964, Tamminen 1967, Iisalo 1968. Lahdes, Isosaari ja Aurola olivat vuosikirjan innokkaita avustajia. Vuosikirjan painopiste alkoi muuttua kouluhistorian tutkimuksen suuntaan, sillä siinä julkaistiin sekä pienimuotoisia tutkimuksia että keskeistä lähdeaineistoa. Aimo Halila ja Eelis Aurola kirjoittivat vuonna 1965 artikkelin "Koulun historian kirjoittamisesta". Uutta vuosikirjoissa oli artikkeleihin liitetty englanninkielinen tiivistelmä.

Koulumuseon kohtalo

Kouluhistoriallinen seura oli saanut mittavan kokoelman Suomen koulumuseoyhdistykseltä. Se oli sijoitettu Koelyseon taloon. Vuonna 1958 talo korjattiin, ja rakennusmiehet siirsivät myös kokoelman esineitä talteen. Kun he löysivät Berdan kiväärit, he tekivät ilmoituksen poliisille mahdollisesta asekätkennästä. Poliisi otti aseet haltuunsa. Asia selvisi kuitenkin pian kuulusteluissa, ja osa kivääreistä palautettiin takaisin. Kokoelma siirrettiin Kasvatusopillisen kirjasto- ja lukusäätiön

omistukseen. Tosin säätiöllä ei ollut mahdollisuutta eikä varoja museon perustamiseksi.

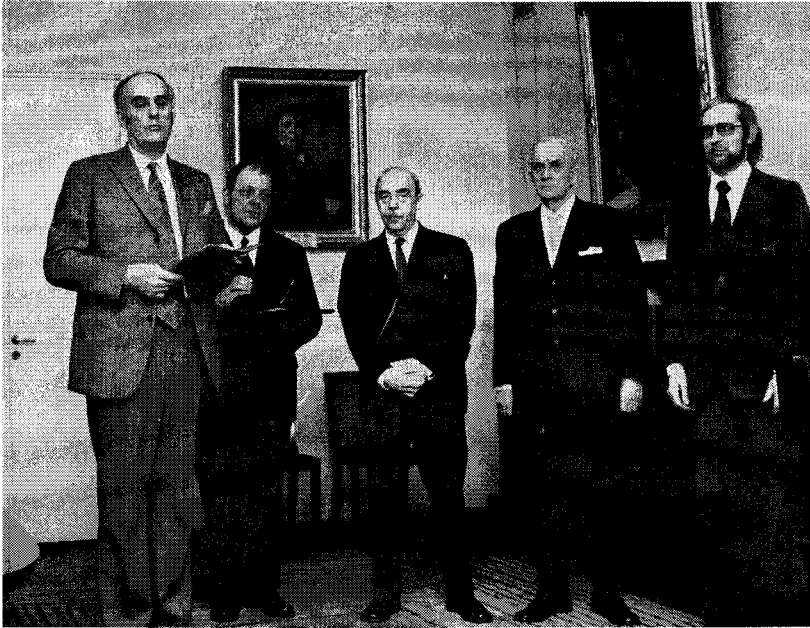
Uudet säännöt ja 1970-luku

Seura oli toiminut vuonna 1935 hyväksytyjen sääntöjen mukaan. Vuonna 1970 vuosikokous käsitteli asiaa ja teki ehdotuksen uusiksi säännöiksi. Seuran nimi säilyisi entisenlaisena. Sen sijaan seuran toiminnan tarkoitus määriteltiin aikaisempaa yksityiskohtaisemmin ja tarkemmin:

“Seuran tarkoituksena on edistää kouluhistoriallista tutkimusta ja lisätä siihen kohdistuvaa harrastusta. Tätä varten Seura edistää koulu- ja kasvatushistorian tutkijain välistä yhteistoimintaa, pitää yhteyttä alan koti- ja ulkomaisiin seuroihin, harjoittaa kustannus-, julkaisu- ja muuta tiedotustoimintaa sekä järjestää kokouksia, joissa on julkisia esitelmiä.

Seura ylläpitää omistamaansa koulu- ja kasvatushistoriallista kirjastoa, joka on yhteistoiminnassa muiden alan kirjastojen ja tutkimuslaitosten kanssa.”

Uudet säännöt merkitsivät toiminnan painopisteen kääntymistä koulumuseosta kouluhistorian tutkimukseen päin. Toinen muutos oli julkisten esitelmien pitäminen, jota seura oli harjoittanut laajemmin 1940-luvulta lähtien. Kolmas piirre oli yhteistyön aikaansaaminen sekä tutkijain että alan seurojen kanssa. Seuran kirjasto, josta em. säännöt mainitsivat, joutui pohdittavaksi uudelleen 1974. Kirjasto oli sijainnut Kasvatustieteellisen kirjaston yhteydessä Helsingin va. opettajakorkeakoulun tiloissa. Saneerauksen takia seuran kirjastolle oli hankittava uusi sijoituspaikka. Johtokunta päätti lahjoittaa koko kirjaston Helsingin yliopistolle huhtikuussa 1974. Näin seuran toiminta keskittyi entistä enemmän kouluhistorian tutkimuksen ja harrastuksen puolelle.

Suomen kouluhistoriallisen seuran ediustajat ja Kasvatusopillisen kirjasto- ja lukusalisäätiön edustajat luovuttivat kummatkin kirjastonsa Helsingin yliopistolle huhtikuussa 1974. Rehtori Ernst Palmen otti kirjastot vastaan. Luovutus-tilaisuudessa olivat läsnä prof. Martti Ruutu, ap.prof. Taimo Iisalo, prof. Urho Somerkivi, fil.tri Aarne Huuskonen ja opett. Erkki Merimaa.

Professori Somerkiven jälkeen valittiin seuran esimieheksi apulaisprofessori Eelis Aurola, joka toimi tehtävässä vuosina 1972–1973. Vuoden 1974 vuosikokouksessa valittiin uudeksi esimieheksi apulaisprofessori Taimo Iisalo ja varaesimieheksi professori Erkki Kuujo. Muut johtokunnan jäsenet olivat professori Urho Somerkivi, maisteri Alpo K. Rapila ja rehtori Leo Tarkkala, maisteri Sven Gladh, maisteri Antti Ranta-Knuuttila ja maisteri Santeri Liikkanen. Sihteerinä ja rahastonhoitajana toimi opettaja Erkki Merimaa. Vuosi 1975 oli seuran 40:s

toimintavuosi. Seuran toiminta oli varsin hiljaista, ja taloudellinen tilanne vaikutti siihen, ettei vuosikirjaa julkaistu. Vuosikokouksessa valittiin samat henkilöt johtokuntaan kuin edellisenä vuonna. Johtokunta piti vain yhden kokouksen. Seuran esimiehenä jatkoi apulaisprofessori Iisalo ja varaesimiehenä professori Kuujo. Sama johtokunta jatkoi myös seuraavana vuonna 1976. Toiminta näytti keskeytyvän.

3. Kohti uutta aikaa ja historiaa (1982–1985)

Uusi alku 1982

Kouluhistoriallinen seura näyttää joutuneen murrokseen 1970-luvun puolivälissä. Murros aiheutui monesta syystä. Voimakas koulunuudistuksen vaihe ja siihen liittyvä tutkimustoiminta vei mielenkiinnon ajankohtaisiin ja koulutusta koskeviin hyödyllisiin hankkeisiin. Tutkimuksen ohella julkaisutoiminnan rahojen määrä oli laskemassa korkeakouluissa ja muissa julkisissa yhteisöissä. Menneisyyden tutkimus ja harrastus ei saanut tukea. Saman kohtalon koki kouluhistoriallinen julkaisutoiminta. Seuran piirissä tapahtuneet henkilövaihdokset merkitsivät yhteyksien katkeamista ja toiminnan laantumista.

Vuoden 1982 vuosikokous muodostui toiminnan uudeksi merkkipaaluksi. Vuosikokous pidettiin Helsingin yliopiston historian laitoksella professori Erkki Kuujon johdolla. Kouluhistoriallisen seuran jäsenet mahtuivat silloin hyvin kahvipöydän ympärille. Siitä huolimatta kokous teki kaksi merkittävää päätöstä. Se valitsi uuden johtokunnan, jonka jäseniksi tulivat professori Erkki Kuujo, professori Urho Somerkivi, apulaisprofessori Eelis Aurola, apulaisprofessori Martti T. Kuikka, ylitarkastaja Sven Gladh, toimistopäällikkö Antti Ranta-Knuutila, opettaja Alpo K. Rapila ja rehtori Elias Turunen. Seuran esimieheksi valittiin Martti T. Kuikka ja varaesimieheksi Sven

Gladh. Sihteerin ja taloudenhoitajan tehtäviä hoitamaan valittiin opinto-ohjaaja Erkki Merimaa. Toinen keskeinen päätös oli toimintasuunnitelman hyväksyminen. Sen keskeisinä kohtina olivat:

1. jäsenhankinnan tehostaminen
2. julkaisutoiminnan aloittaminen
3. kouluhistoriallisen tutkimuksen ja harrastuksen tukeminen
4. kuukausikokousten pitäminen
5. osallistuminen alan kongresseihin ja kokouksiin
6. yhteistyön aikaansaaminen muiden tieteellisten seurojen kanssa.

Vuosikokouksen ilmapiiri oli optimistinen.

Omalta kohdaltani seuran esimieheksi suostuminen ei ollut itsestään selvä. Kasvatustieteen laitoksella oli meneillään tutkinnonuudistus, joka merkitsi mm. kahden tutkintojärjestelmän samanaikaista läpiviemistä ja myös jatkokoulutuksen tehostamista. Professori Erkki Kuujo oli pariin kertaan korostanut, että kasvatuksen historian apulaisprofessorin virkaan kuului kouluhistoriallinen seura. Kun lopulta suostuin, en halunnut sitoutua moneksi vuodeksi. Luottamus seuran toiminnan jatkumiseen vahvistui em. vuosikokouksessa, sillä Erkki Kuujo, Eelis Auroa, Sven Gladh, Urho Somerkivi ja Alpo K. Rapila olivat toimineet pitkän aikaa aktiivisesti seuran johtokunnassa ja vuosikirjan toimituskunnassa; osa jo 1950-luvulta lähtien. Olin tavallaan ainoa uusi jäsen johtokunnassa enkä ollut aikaisemmin osallistunut seuran toimintaan.

Vasta valitun esimiehen kannalta seuran tilanne oli pulmallinen: taloudellinen tilanne oli heikko, jäsenmäärä oli pieni, mutta hyvin aktiivinen. Siinä vaiheessa oli luotettava siihen innostukseen, joka oli ollut näkyvissä 1970-luvun lopusta alkaen. Ilmapiiri oli muuttumassa myönteiseksi historian ja myös kouluhistorian harrastukselle ja tutkimukselle. Innostus näkyi kotimaassa erilaisina koulumuseohankkeina ja kouluja koske-

van historiallisen tutkimustoiminnan vilkastumisena. Kouluhistorian alueelta oli ilmestynyt jatkuvasti uusia väitöskirjoja eri tieteenaloilla: Kauranne 1971, Elio 1973, Isolauri 1973, Kuikka 1973, Telemäki 1973, Kähkönen 1975, Pajamo 1976, Melin 1977, Ketonen 1977, Andersson 1979, Peltonen 1979, Totro 1979, Taipale 1980, Erätuuli 1980, Lehtonen 1982, Tsokkinen 1982, Rikkinen 1983, Rinne 1984, Lappalainen 1985. Kasvatustieteen ohella historia, teologia, musiikkitiede ja erityispedagogiikka olivat kiinnostuneita koulutuksen historiasta.

Kun tarkastelee em. 1971-1985 väitöskirjojen aiheita, voi todeta, miten monet Aukusti Salon vuonna 1950 esittämistä kouluhistorian tutkimusalueista oli saanut tutkijat liikkeelle. Olennaista oli, että kasvatustieteen ohella muut tieteenalat kiinnostuivat kasvatuksen historiasta.

Koollekutsuja professori Erkki Kuujo piti vuosikokouksessa (1982) esitelmän aiheesta "Ylioppilastutkimuksen kehitys ja kehittäminen", ja avasi näin seuran toiminnassa kuukausikokousten uuden vaiheen. Ajankohtainen aihe viritti vilkkaan keskustelun. Toukokuun kuukausikokouksessa näkyi koulumuseoperinne, kun seura kokoontui Karjalan talossa ja tutustui Kymölän Killan arkistoon. Kiltahan oli Sortavalan seminaarista valmistuneiden yhdistys, jolla oli pitkä aktiivinen toiminta takanaan. Myöhemmin sen arkisto siirrettiin Joensuun maakunta-arkistoon, joka on Joensuun yliopiston kampuksella. Sijoitus kuvastaa yhteyttä Joensuun yliopistoon, jonka opettajankoulutuksen juuret ovat vuonna 1880 toimintansa aloittaneessa Sortavalan seminaarisessa.

Yhteistyö laajenee

Vuonna 1982 syyskuussa järjesti kasvatuksen historian kansainvälinen järjestö (International Standing Conference for the History of Education = ISCHE) kongressin Budapestissa. Sen

pääteema oli "The History of Pre-School Education and its Relation to the History of General". Kongressi kokosi lähes 200 osanottajaa eri puolilta Eurooppaa. Olin mukana ensimmäistä kertaa ISCHE:n kongressissa. Se antoi hyvät mahdollisuudet tutustua niin tutkijoihin kuin tieteellisiin seuroihin eri yliopistoissa. Kongressin teemaan palattiin seuran syyskauden kuukausikokouksessa ja myös Kasvatus-lehdessä 1/1983. Toinen seuran toiminnan kannalta merkittävä kansainvälinen kongressi pidettiin marraskuussa 1982. Kasvatuksen historian pohjoismaiset tutkijat keskittyivät Kööpenhaminassa kolme päivää historian metodologisiin kysymyksiin. Edelliseen verrattuna pienimuotoisempi kongressi antoi meille kolmelle suomalaiselle hyvän kuvan pohjoismaisista tutkijoista ja tiedeseuroista.

Kotimainen yhteistyö kasvatuksen historian tutkijoiden kesken toteutui Suomen kasvatustieteellisen seuran Polvijärvellä järjestämällä kasvatustieteen päivillä marraskuun lopulla vuonna 1982. Kasvatuksen historia ja kasvatussosiologia olivat omana teemaryhmänään rakentamassa tieteiden välistä yhteistyötä.

Seuran jäsenten vastuunkanto näkyi myös marraskuun kuukausikokouksessa, jossa kouluneuvos, teologian tohtori M. O. Karttunen piti esitelmän kansanopistoliikkeen historiasta ja muutosvaiheista. Hän tunsu erittäin hyvin kansanopistoliikkeen niin käytännön kuin hallinnon kannalta. M. O. Karttunen oli kouluhistoriallisen seuran jäsen jo 1930-luvulta lähtien.

Vuosi 1982 osoitti, että kouluhistorian seuran toiminnalla on mahdollisuutta kehittyä ja vakiintua, jos vain innostusta riittää. Vuosi loi perustan sille, että aiemmin 11 vuotta keskeytyneenä ollut toiminta jatkui. Tieteellisen seuran toiminta Suomessa perustuu pitkälti johtokunnan ja jäsenten aktiivisuuteen. Palkkioita ei toiminnasta makseta, vaan talkoohenki on perimmäinen vaikutin. Varsinkin pienet seurukset, kuten kouluhistoriallinen seura, eivät pysty suunnittelemaan toimintaansa pitkällä tähtäimellä jo yksin taloudellisista syistä. Kasvatustieteen alalla toimi 1980-luvulla neljä pientä kasvatusalan seuraa. Suomen

Akatemia patisteli seuroja liittymään yhteen, koska tukea ja apurahoja ei pienille seuroille ja niiden julkaisuille myönnetä. Seurat kyllä neuvottelivat keskenään, mutta uutta yhteistä seura ei syntynyt. Se johtui osin perinteistä, osin katsottiin, ettei uusi seura olisi sittenkään niin suuri, että se takaisi varmuudella paremmat toiminnan mahdollisuudet.

Uudet aloitukset

Vuonna 1983 seuran johtokunta jatkoi lähes samassa kokoonpanossa; vain professori Eelis Aurola jäi pois ja tilalle valittiin dosentti, koulutoimenjohtaja Jouko Kauranne. Helmikuun kuukausikokous 1984 oli merkittävä, sillä se oli yhteinen ruotsinkielisen kouluhistoriallisen seuran eli Svenska skolhistoriska foreningen i Finland r.f:n kanssa. Sen esimies Magnus Kull toimi yhteisen kokouksen puheenjohtajana. Tässä neuvonpidossa keskusteltiin yhteistyöstä niin tutkimus- kuin julkaisutoiminnan alueella. Kokous pidettiin opetusministeriössä. Toinen merkittävä asia oli tutkijaseminaari toukokuussa Joensuun yliopistossa. Joensuun korkeakoulu ja Suomen kasvatustieteellinen seura järjestivät Suomen Akatemian tuella kasvatussosiologian, kasvatuksen historian ja historian tutkijoille ja opettajille seminaarin. Sen tarkoituksena oli tukea ja edistää ko. tieteenalojen tutkijoiden omia lisenssiaatti- ja väitöskirjatutkimuksia sekä vahvistaa tutkijoiden välistä yhteistyötä. Yli 20 osanottajaa osallistui eri yliopistoista kahden päivän istuntoihin. Esimies Martti T. Kuikka oli seuran edustajana. Kolmas merkittävä asia oli seuran julkaisutoiminnan aloittaminen. Suomen Akatemia myönsi apurahan painatuskuluja varten. Vuosikirja, joka koostui neljästä artikkelista, julkistettiin joulukuun kuukausikokouksessa. Kuukausikokoukset pidettiin kasvatustieteen laitoksella. Vierailuluennot olivat Yleisradiossa, Opettajankoulutuslaitoksella ja Yliopiston kirjastossa.

Vuonna 1983 tieteelliset seurat yhdistivät voimansa ja perus-

tivat Tieteellisten seurain valtuuskunnan ajamaan etujaan. Uusi valtuuskunta syntyi, kun entisen 15 jäsenseuran valtuuskunta ja sadan seuran Tieteellisten seurojen neuvosto liittyivät yhteen. Kouluhistoriallinen seura liittyi uuden valtuuskunnan jäseneksi vuonna 1984.

Kansainvälinen toiminta kasvaa

Samaan aikaan vilkastui myös kansainvälinen kasvatuksen historian tutkijoiden yhteistyö. ISCHE:n kongressi oli 1983 Oxfordin yliopistossa ja 1984 tutkijat kokoontuivat Länsi-Saksassa Wolfenbüttelin pienessä kaupungissa. Kongressin teemana oli "Valistus ja koulutus". Kongressin jälkeen muodostui oma valistusajan tutkijaryhmä, joka järjesti omia kokoontumisia seuraavina vuosina. Näin tapahtui myös 1982, kun varhaiskasvatuksen tutkijat muodostivat oman itsenäisen tutkijaryhmän. Vuonna 1985 kongressi oli yhdessä Euroopan vanhimmista yliopistoista eli Salamancan yliopistossa Espanjassa. Sen pääteema oli "Korkeakouluopetuksen kehitys". Osanottajia oli 20:stä maasta yli 160 henkeä. Myös suomalaisia kasvatuksen historian tutkijoita oli edellä mainituissa kongresseissa mukana. Suomen Akatemia myönsi matka-apurahoja tutkijoille. Kongressien merkitys oli ennen muuta eri maiden tutkijoiden yhteistyön lisääminen ja perehtyminen eri tutkimusperinteisiin. Tutkijoiden tueksi perustettiin lehti "International Newsletter for the History of Education", joka ilmestyi 1-2 kertaa vuodessa.

Toinen kansainvälisen yhteistyön alue, joka tässä on syytä mainita, on pohjoismainen yhteistyö. Pitkän tauon jälkeen pohjoismaiden kouluhistorian tutkijat pitivät yhteisen kokouksen 1981 Göteborgissa. Vuonna 1983 järjestäjä oli Tanskan kouluhistorian yhdistys. Vuonna 1985 kokouspaikkana oli Oslo. Seuraavan kokouksen järjestäjä oli suomalainen kouluhistorian tutkijaryhmä vuonna 1987.

Vuonna 1984 seuran johtokunta muuttui, kun korkeakouluneuvos Antti Ranta-Knuuttila ja maisteri Santeri Liikkanen eivät enää jatkaneet ja heidän tilalleen valittiin kouluneuvos M. O. Karttunen ja opinto-ohjaaja Erkki Merimaa. Kuukausikokousten esitelmien aiheet liittyivät seminaarilaitoksen sekä kansa- ja oppikoulun opetussuunnitelmaongelmiin. Professori Urho Somerkivi piti luennon Helsingin kaupungin arkistossa ja selvitti teemaa perussivistyksen hankkimisesta kansalaisille Helsingissä ennen kansakoululaitosta. Muita vierailukohteita olivat Kansalaiskasvatuksen Keskus ja Helsingin kouluvirasto. Kokoonnuttiin myös Valtion koulutuskeskuksen tiloissa, joissa koulutuspäällikkö Paavo Tarvainen esitelmöi valtion virkamieskoulutuksen historiasta. Kouluviraston tilaisuudessa seuran esimies ilmoitti suruviestin. Seuran pitkäaikaisen johtokunnan jäsenen ja esimiehen professori Eelis Aurolan elämäntyö oli päättynyt syyskuun 17. päivänä 1984. Aurola teki pitkän ja ansiokkaan päivätyön niin seuran hyväksi kuin tutkimustoiminnassa ja kasvatuksen historian ensimmäisenä apulaisprofessorina vakiinnutti tämän tieteenalan asemaa yliopistossa.

Vuoden 1984 merkittäviin asioihin kuului vuosikirjan julkaiseminen joulukuussa. Artikkelit liittyivät niin opettajan työhön kuin kiintoisaan mikrotietokoneeseen kouluhistorian tutkijan apuna (ks. Lehtonen 1985). Samaan aikaan lähti liikkeelle jo seuraavan vuoden vuosikirjan suunnittelu, ja sen tema tulisi olemaan "Suomalainen koulu ja kulttuuri".

Juhlavuosi 1985

Vuosi 1985 oli kouluhistoriallisen seuran juhlavuosi, sillä seura täytti 50 vuotta. Juhlavuosi osoitti lopullisesti, että lamasta oli päästy. Se näkyi kuukausikokouksissa ja ennen muuta kouluhistorian päivillä ja seuran 50-vuotisjuhlallisuuksissa.

Kuukausikokouksen alkoivat vierailulla Museovirastossa, jossa ylijohtaja Gardberg kertoi museoviraston kehityksestä ja

kouluhistoriallisista kokoelmista. Huhtikuun kokous pidettiin rautatiehallituksen tiloissa Rautatieopistolla, jossa koulutus­päällikkö Paavo Tarvainen ja opiston rehtori hahmottelivat oman alansa ammatillisista koulutusta ennen ja nyt. Toukokuussa professori Lea Virtanen Helsingin yliopistosta esitelmöi lasten ja nuorten kulttuurin kansallisista ja kansainvälisistä piirteistä. Syyskausi alkoi kouluhallituksessa pidetyllä kokouksella, jossa kirjastosihteeri Vuokko Blinnikka kertoi erityisesti koulu­kirjaston kehityksestä. Kuukausikokoukset, jotka olivat alkaneeet uudelleen vuonna 1982, vakiinnuttivat vuosina 1983–1985 paikkansa ja olivat sekä asiantuntijoiden luentojen ja monien vierailuluentojen ansiosta yksi keskeinen seuran toiminnan muoto. Samalla syntyi myös uusia yhteistyökumppaneita.

Prof. Lea Virtanen luennoi seuran kuukausikokouksessa 6.5.1985. Kuulijat vas. päätoim. A. Henttonen, KL Paavo Tarvainen, FT Jouko Kauranne, ylitark. Erkki Merimaa, ap.prof. M. T. Kuikka, prof. Lea Virtanen, kns M. O. Karttunen, kotiseutuneuvos Alpo Rapila ja reht. Eljas Turunen.

Seura piti vuosikokouksen maaliskuussa. Apulaisprofessori Keijo Elio piti kokousesitelmän aiheesta Topografia Haapaniemen kadettikoulussa 1799- ja 1800-luvuilla. Vuosikokous valitsi seuran johtokunnan. Sen jäseniksi tulivat:

apulaisprofessori Martti T Kuikka
ylitarkastaja Sven Gladh
professori Urho Somerkivi
professori Erkki Kuujo
dosentti, koulutoimenjohtaja Jouko Kauranne
kouluneuvos M. O. Karttunen
rehtori Elias Turunen
opinto-ohjaaja Erkki Merimaa
kotiseutuneuvos Alpo K. Rapila.

Seuran johtokunta 1985 seuran täyttäessä 50 vuotta. Eturivissä vas. kns M. O. Karttunen, esimies ap.prof. Martti T. Kuikka, prof. U. Somerkivi, dos. J. Kauranne. Takarivissä vas. siht. E. Merimaa, reht. E. Turunen, prof. E. Kuujo ja kotiseutuns. A. K. Rapila. Kuvasta puuttuu ylitark. S. Gladh.

Seuran esimieheksi valittiin Martti T. Kuikka ja varaesimieheksi Sven Gladh. Seuran sihteeriksi ja rahastonhoitajaksi valittiin Erkki Merimaa.

Kouluhistorian päivät joulukuussa 1985 järjestettiin kasvatuksen historian tutkimuksen tunnetuksi tekemiseksi ja alan tutkijoiden yhteistyön kehittämiseksi. Kouluhistoriallinen seura sai tukea kasvatustieteelliseltä seuralta ja Suomen Akatemia myönsi avustusta päivien toteuttamista varten. Kouluhistorian päivät jakaantuivat kahteen jaksoon. Ensimmäinen päivä oli kolmen asiantuntijanluennon aikaa. Apulaisprofessori Martti T. Kuikka keskittyi esityksessään arvioimaan kouluhistoriallisen tutkimuksen menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Jälkeenpäin tuntui vähän liian rohkealta pohtia seuran kolmen esimiesvuoden jälkeen kyseistä aihetta. Käsityksen mukaan kouluhistorian arvostus oli kasvanut. Se näkyy seuran kuukausikokouksissa ja vuosikirjoissa. yhä useampi suomalainen tutkija otti osaa pohjoismaisiin ja muihin kansainvälisiin kongresseihin. Myös kiinnostus kulttuurihistoriaa kohtaan oli kasvanut. Tulevaisuutta pohtiessani totesin, että vuosi 1985 oli osoittanut kasvatuksen historian tutkimuksen laajentuvan. Yliopistollisia opinnäytteitä oli kouluhistorian alalta laadittu laudatur-töistä aina väitöskirjoihin saakka. Myös lukuisa joukko muita tutkimuksia oli julkaistu. "Suomalaisilla tutkijoilla on hyvät mahdollisuudet ulkomaisiin kontakteihin. Kouluhistorian harrastus painottuu paikallishistorian puolelle, josta monen koulun ja kunnan koululaitoksen historiikit ovat hyvänä esimerkkinä. Tutkijoiden ja harrastajien yhteistyölle on hyvät mahdollisuudet. Kuitenkin kouluhistorian tutkimus edellyttää työtä ja vastuunkantajia. Siksi huomio kiintyy kolmeen näkökohtaan: (1) Kukin yliopiston laitos on vastuussa uuden tutkija- ja opettajapolven kasvattamisesta. Uusien tutkijoiden rekrytointi on tulevaisuuden avain. (2) Vastuu on myös Suomen kouluhistoriallisella seuralla, jonka päätehtävänä on tukea alan tutkimusta ja harrastusta. (3) Vastuu on myös nykyisillä tutkijoilla,

Kouluhistoriallinen seura järjesti yhdessä kasvatustieteellisen seuran kanssa joulukuussa 1985 kouluhistorian kaksipäiväisen tutkimusseminaarin Säätytalolla Helsingissä. Toisen päivän seminaarin osanottajat vas. Veli-Matti Kanerva, Saara Hakaste, Irina Koskinen, puh.joht. Martti T. Kuikka, Pertti Kuokkanen, Anita Sarala, Satu Hukkinen, Hannele Rikkinen ja Matti . Castren.

joiden työstä riippuu, jatkuuko nykyinen kehitys vai ei.” (Kuikka 1986.)

Apulaisprofessori Reijo Raivola Tampereen yliopistosta analysoi vertailevan kasvatustieteen näkökulmasta koulutusta selittäviä tekijöitä (Raivola 1986). Apulaisprofessori Antero Heikkinen Joensuun yliopistosta tarkasteli koulutuksen kehitystä muutoksen näkökulmasta. Luentoja oli Säätytalolla seuraamassa lähes 30 kouluhistorian tutkijaa ja harrastajaa.

Toinen päivä käytettiin kokonaan tutkijaseminaariin. Se oli tarkoitettu yliopistojen jatkokoulutuksessa mukana oleville. Kukin kahdeksasta osanottajasta alusti oman tutkimusaiheensa problematiikasta ja johti keskustelun erilaisiin menetelmällisiin ratkaisuihin. Tiiviin työskentelyn päätteeksi syntyi suunnitelma

tutkijain yhteistyöryhmän aikaansaamisesta, joka toteutuisi vuonna 1986.

Juhlakirja

Suomen kouluhistoriallinen seura oli julkaissut 20:nneen vuosikirjan vuonna 1972. Seuraava vuosikirja ilmestyi 11 vuotta myöhemmin eli 1983, kun Suomen Akatemia myönsi varat julkaisemista varten. Se oli tärkeä vuosikirja, joka osoitti julkaisutoiminnan jatkumisen ja taloudellisen tuen saamisen olevan mahdollista. Kirjan toimituskuntaan kuuluivat Martti T. Kuikka, Urho Somerkivi, Jouko Kauranne ja Erkki Merimaa. Teoksen kirjoittajat olivat seuran jäseniä. Seuraava vuosikirja ilmestyi vuonna 1984 jo edellistä laajempana kuuden kirjoittajan artikkeleista. (Vuosikirjat 1983, 1984.)

Seuran johtokunta suunnitteli juhluvuoden vuosikirjaa yhtenäisen teeman mukaiseksi. Tarkoitus oli tehdä laadukas kirja, mikä näkyisi myös kirjan ulko- ja painoasussa. Juhlakirjan teemaksi valittiin "Suomalainen koulu ja kulttuuri", sillä koulun tehtävänä on ollut suomalaisen kulttuurin siirtäminen uudelle sukupolvelle. Juhlakirjan tavoitteena oli, että kirjoittajat koskettelisivat kulttuuriteemaa kukin omasta näkökulmastaan. Yhtenä tarkoituksen oli myös saattaa teos kurssikirjaksi kasvatustieteen laitoksiin ja opettajankoulutuslaitoksiin, joiden tutkintovaatimukseen kuului suomalaisen kulttuurin opintojakso. Toimituskunnan kirjeet saivat kirjoittajilta myönteisen vastaanoton. Kirjoittajat pysyivät hyvin suunnitellussa aikataulussa. Seura sai arvokkaan tuen Werner Söderströmiltä, joka lupautui kirjan kustantajaksi. WSOY huolehti erinomaisesti omasta osuudestaan ja aikataulusta. Painoksen määrä oli 1000 kappaletta.

Juhlakirja ilmestyi joulukuussa 1985 ja julkistettiin WSOY:n tiloissa yhtenä osana seuran 50-vuotisjuhlia. Vuosikirjan kirjoittajat olivat professorit Aimo Halila, Kyösti Kiuasmaa,

Seura julkaisi juhluvuoden kunniaksi vuosikirjan WSOY:n tuella. Julkistamistilaisuus pidettiin WSOY:n tiloissa, jossa kaikki kirjoittajat saivat tuoreen kappaleen. Esimies ap.prof. Martti T. Kuikka kiittää prof. Aimo Halilaa ja ojentaa hänelle juhlakirjan.

Erkki Kuujo ja Urho Somerkivi, apulaisprofessori Martti T. Kuikka, dosentti koulutoimenjohtaja Jouko Kauranne, koulu-neuvos teologian tohtori M. O. Karttunen, opetusneuvos Antti Henttonen ja jaospäällikkö Erkki Merimaa. Julkistamistilaisuudessa jokainen kirjoittaja sai tuoreen juhlakirjan. Juhlakirja oli sittemmin 1980-luvulla kurssikirjana kasvatustieteen laitoksella, mutta muutoin sen levikki jäi pieneksi. 1990-luvun taitteessa seura lunasti itselleen 100 kappaletta lahjakirjaksi.

Suomen kouluhistoriallisen seuran 50-vuotisen toiminnan juhllisuuksiin kuului johtokunnan juhlaistunto, vuosikirjan julkistaminen ja illalliset. Johtokunta päätti juhlaistunnossaan 17.12. kutsua professori Urho Somerkiven kunniapuheenjohtajaksi tunnustuksena hänen mittavasta toiminnastaan kouluhistoriallisen seuran hyväksi.

Seuran johtokunta kutsui prof. Urho Somerkiven kunniapuheenjohtajaksi. Sihteeri Erkki Merimaa onnittelee Somerkiveä juhlaillallisten alussa.

Yhtenä juhlavieraana juhlaillallisilla oli ministeri Heikki Hosia, joka oli mukana kouluhistoriallisen seuran toiminnassa vuodesta 1944 lähtien. Kouluneuvos M. O. Karttunen piti ansiokkaan juhlapuheen. Siinä hän kuvasi kouluhistoriallisen seuran kehityskaarta 1900-luvun alusta nykypäivään. Erityisen tärkeänä oli seuran toiminnassa alusta lähtien kulttuurihistorian alueen tieteellinen tutkiminen. Toinen näkökohta, jota hän piti tärkeänä, oli herättää historian harrastusta koulussa toimivien keskuudessa myös maaseudulla. Puhuja jatkoi: "Olihan maasamme vain kaksi akateemista keskusta ja niiden vaikutusalueen ulkopuolella toimivat henkilöt olivat vailla virikkeitä opettajien tai edes tovereiden seurasta. Historian harrastaja eli yksin vaikka tukea ja kannustusta." (Karttunen 1986.)

Suomen kouluhistoriallinen seura oli vuonna 1985 osallistunut tieteellisten seurojen valtuuskunnan vuosikokoukseen maaliskuussa. Seuran esimies Martti T. Kuikka on osallistunut

Kouluneuvos M.O. Karttunen piti joulukuussa 1985 illallisilla juhlapuheen, jossa hän hahmotteli seuran kehitysvaiheita. Hänen vieressään kunniavieras, ministeri Heikki Hosia.

Suomen kasvatustieteellisen seuran hallituksen kokouksiin sekä kasvatustieteen päiville, jotka pidettiin marraskuussa Jyväskylässä. Seuran esimies osallistui Oslossa kesäkuussa pidettyyn pohjoismaiseen kouluhistorian tutkijain kokoukseen yhdessä kolmen muun suomalaisen tutkijan kanssa. Martti T. Kuikka oli osanottajana Salamancassa syyskuun alussa pidetyssä kansainvälisessä kouluhistorian tutkijain kongressissa (ISCHE), jossa oli lähes 160 osanottajaa 25 maasta.

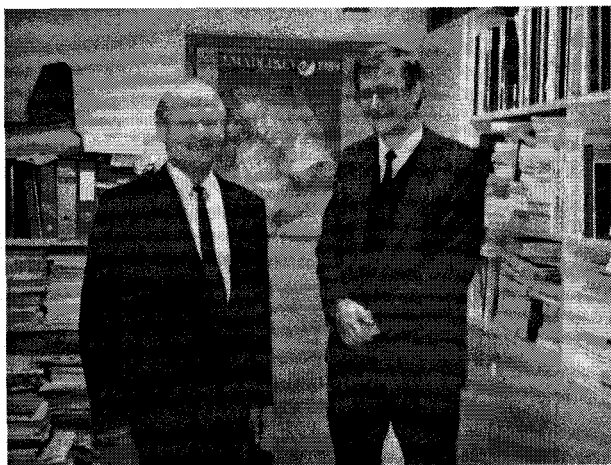
4. Yhteistyön vuodet (1986–1995)

Uusiutuva johtokunta

Juhlavuodesta siirryttiin uuteen ajanjaksoon, jota voi luonnehtia yhteistyön vuosiksi ja toiminnan vakiintumisen ajaksi eli

vuosiin 1986–1995. Toimihenkilöt valittiin aikaisempaan tapaan seuran vuosikokouksessa, joka vuonna 1986 pidettiin Säätytalolla maaliskuussa. Silloin johtokuntaan valittiin apulaisprofessori Martti T. Kuikka, ylitarkastaja Sven Gladh, professori Erkki Kuujo, dosentti Jouko Kauranne, kouluneuvos M. O. Karttunen, rehtori Elias Turunen, jaospäällikkö Erkki Merimaa, kotiseutuneuvos Alpo K. Rapila ja opetusneuvos Antti Lappalainen. Lappalainen oli uusi jäsen johtokunnassa, mutta muuten johtokunta oli sama kuin edellisenä vuonna. Uuden jäsenen valinta johtui siitä, että professori Urho Somerkiven elämäntyö oli päättynyt 27.2.1986. Urho Somerkivi teki pitkän päivätyön myös kouluhistoriallisen seuran hyväksi niin esimiehenä 1952–1971 kuin johtokunnan jäsenenä aina vuoteen 1985 saakka. Somerkivi piti erittäin tärkeänä seuran toimintaa olemalla vuosikirjan toimitusneuvostossa ja myös ahkerana kirjoittajana (Lappalainen 1986).

Seuraavien 10 vuoden aikana johtokunnan kokoonpano muuttui. Uusina jäseninä tulivat mukaan apulaisprofessori Hannele Rikkinen, filosofian tohtori Aaro Harju ja kasvatustieteiden tohtorit Saara Hakaste ja Paavo Tarvainen. Johtokunnassa pyrittiin pitämään henkilöyhteyttä yliopistoon, kouluhallintoon ja käytännön koulutyöhön valitsemalla näiden alojen asiantuntijoita. Tämä monipuolisuus osoittautui toimivaksi kokoonpanoksi. Kun toimin esimiehenä kyseisen kymmenvuotisjakson, koin muutoksen positiivisena asiana; johtokunta oli uskonut seuran tulevaisuuteen ja vienyt läpi vaikean taloudellisen vaiheen. Johtokunnasta valittiin kunakin vuonna vuosikirjan toimitusneuvosto, joka sai kantaa suurimman vastuun vuosikirjan kokoamisesta ja valmiiksi teokseksi saattamisesta. Vuoden 1986 toimitusneuvoston jäsenet olivat Martti T. Kuikka, Kai R. Lehtonen, Antti Lappalainen ja Erkki Merimaa. Akatemian tuen loputtua Antti Lappalainen vastasi käytännön toimitustyöstä ja nosti vuosikirjan yhtenäiseksi ja selkeäksi julkaisuksi. Se vastaa täysin kansainvälistä tasoa. Seuran sih-

Yhteistyö yliopistojen välillä kehittyi 1980-luvulla. Neuvonpitoa Oulun prof. Veli Nurmen kanssa.

Seuran kuukausikokous Helsingin koulumuseossa 30.1.1990. Esimies onnittelee uutta kouluneuvosta Jouko Kaurannetta. Oik. kns O. Ketonen, kotisns. Alpo Rapila, reht. Eljas Turunen.

teerit ahkeroivat jäsenhankinnan ja kirjeenvaihdon kanssa. Kyseisenä aikana Erkki Merimaa, Alpo K. Rapila, Martti T. Kuikka ja Sven Gladh hoitivat näitä tehtäviä.

Seuran jäsenmäärä liikkui n. 40–50 paikkeilla. Se ei ollut suuri, vaikka jäsenhankintaan oli uhrattu paljonkin aikaa. Kuitenkin pidän tällaista seuraa asiantuntijaorganisaationa, jonka jäsenet ovat aktiivisesti mukana oman intressinsä eli tutkimuksen tai alan harrastuksen takia. Nämä kymmenen vuotta (1985–1996) ovat osoittaneet, että seura pystyy hoitamaan keskeiset tehtävänsä ja omalta osaltaan tukemaan kasvatuksen historian tutkimusta ja harrastusta.

Seuralla ei ollut kirjastonhoitajaa, vaan seuran kirjasto oli sijoitettu kasvatustieteellisen tiedekunnan kirjastoon. Se odotti edelleen luettelointia ja sitä kautta nykyistä laajempaa käyttöä. Seuran arkisto oli Helsingin koulumuseon tiloissa.

Uudet vuosikirjat

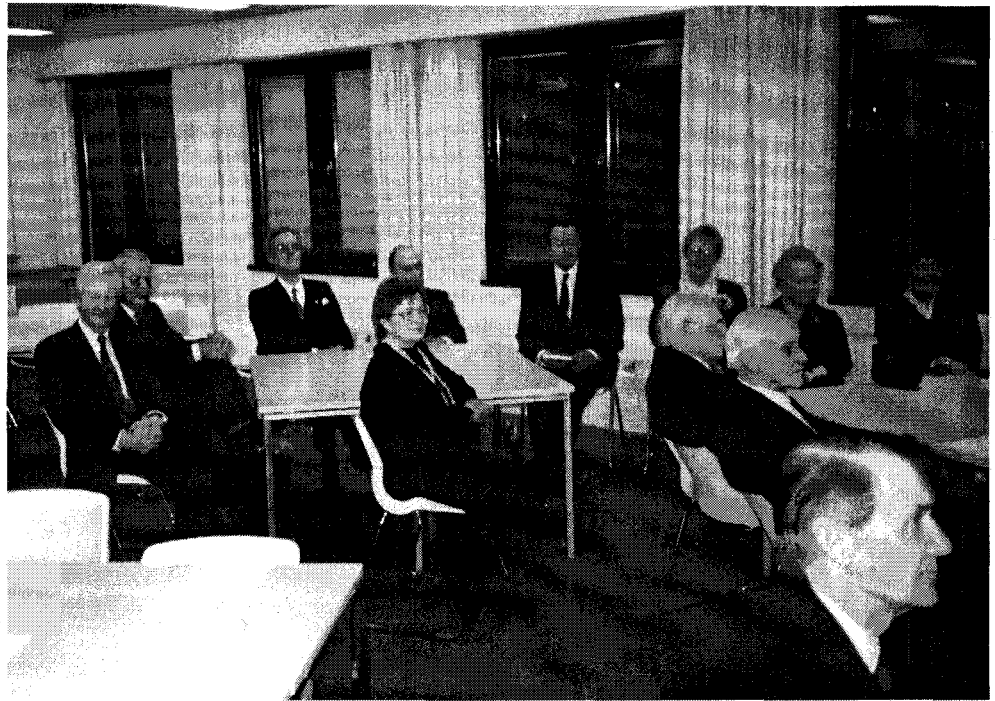
Seuran vuosikirjan toimittaminen vakiintui vuoden 1985 jälkeen, vaikka Akatemia ei myöntänyt tukea. Vuosikirja ilmestyi joka vuosi. Vuonna 1992 valmistui 30:s vuosikirja. Sen teemanä oli "Kuvia suomalaisesta koulutuksesta", sillä koulutus on ollut keskeinen tekijä rakennettaessa itsenäistä maata. Juhlakirjassa kiinnitettiin huomiota kotien, koulujen ja yliopistojen osuuteen rakennustyössä. Teema liittyi osaltaan Suomen 75-vuotisjuhlaan. Juhlakirjassa on mielenkiintoinen katsaus vuosikirjan historiaan 1935–1992. Sen Gladhin selvitys kertoo sekä artikkeleiden määrästä että aiheista vuosikirjoittain. Artikkeleiden kokonaismäärä oli tuolloin 166. Niissä näkyy selkeästi seuran jäsenten omat teemat, usea vuosikirja ei seurannut yhteistä aihetta, vaan koostui hyvin erilaisista paikallisen kouluhistorian kuvauksista. Tämän suurimman ryhmän jälkeen kansakoulutoimi ja kasvatustiede ovat määrällisesti laajimmat. Se johtuu siitä, että kansakoulunopettajat ja kansakoulun tutkijat

Vuosikirja 1990 on ilmestynyt ja julkistettu. Edessä vas. Sirkka Ahonen, Irina Koskinen ja Alpo Rapila. Takana vas. Martti T. Kuikka, M.O. Karttunen, Jouko Kauranne, Jukka Rantala ja Taimo Iisalo. He olivat vuosikirjan kirjoittajia.

ovat olleet aktiivisia kirjoittajia. (Kuikka 1992.)

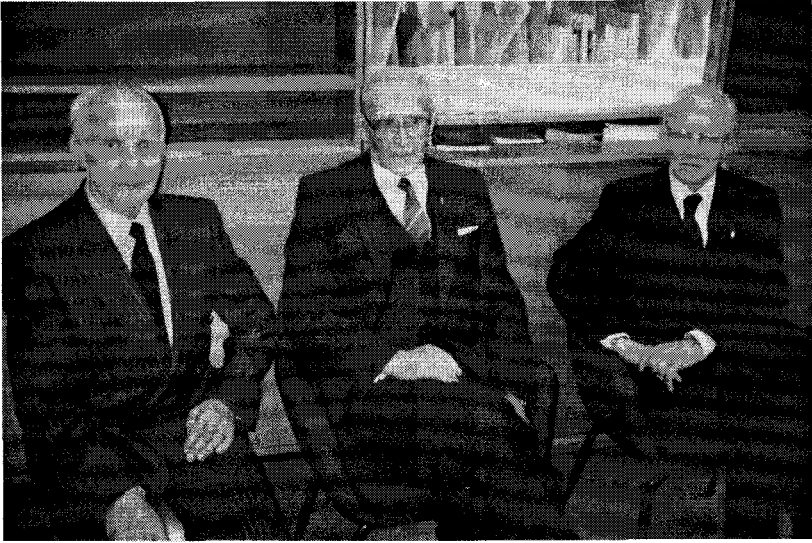
Vaikka vuosikirjat ovat syntyneet seuran omien jäsenten kirjoituksista, on hyvin tärkeää ollut julkaista seurassa esitelmän pitäneiden koti- ja ulkomaisten asiantuntijoiden artikkeleita. Tällä tavoin esitelmät ovat saaneet laajemman lukijakunnan kuin vain esitelmätilaisuudessa mukana olleet. Saamieni tietojen mukaan seuran vuosikirja Koulu ja Menneisyys on eräs pisimpään yhtäjaksoisesti ilmestyneistä vuosikirjoista. Tämä on vaatinut seuran toimihenkilöiltä paljon, sillä Suomen Aka-

Vuoden 1995 joulukuun kuukausikokous pidettiin Opetushallituksessa. Kuvassa vas. pääjoht. E. Aho, prof. J. Stormbom, KT K.G. Jossfolk, kns V. Lyytikäinen, KL T. Hyyrö, kns. J. Kauranne, joht. V. Valkamo, prof. A-L. Sysiharju, KT S. Hakaste, kns O. Ketonen, reht. E. Turunen ja kns S. Gladh.

temian avustuksen lakattua seura ei saanut säännöllistä ulkopuolista tukea julkaisutoimintaansa varten.

Vuoden 1995 juhla kirjan teemana oli "Koulun kansainväliset kasvot". Sen lähtökohta oli analysoida, miten kansainvälinen yhteistyö ja kansainvälistyminen on näkynyt kouluhistorian tutkimuksessa ja koululaitoksen kehittämisessä. Kymmenen kotimaisen ja ulkomaisen asiantuntijan artikkelit antavat mielenkiintoisen kuvan Suomen ja ulkomaiden vuorovaikutuksesta. Antti Lappalainen huolehti kirjan taitosta ja toimi yhteistyössä Tallinnan Raamatutrükida-painon kanssa kirjan painattamisessa.

Seuran kokouksessa joulukuussa 1989 oli mukana mm. kolme grand old -miestä. Vas. Eljas Turunen, Jussi Isosaari ja Olavi Ketonen. He olivat käyneet Sortavalan seminaarin ja aikaansaivat teoksen "Seminaarista yhteiskuntaan".

Kirjan taloudellinen tuki tuli opetushallitukselta, jonka kanssa yhteistyö sujui hyvin kirjan suunnittelua myöten.

Yhteistyö jatkui Kymölän Killan kanssa, sillä Jussi Isosaaren tutkimus "Seminaarista yhteiskuntaan" ilmestyi seuran julkaisusarjassa. Teos keskittyi Sortavalasta valmistuneiden opettajien elämäntehtävään ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Teos on arvokas julkaisu maamme kansakouluseminaarien historiaan. (Isosaari 1989.)

Tiedotustoiminnassa seura pyrki kertomaan ajankohtaisista tapahtumista niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Tiedotus liittyi varsinkin jokavuotisiin kasvatustieteen päiviin, joissa kasvatuksen historia on omana teemaryhmänä. Myös vuosittaiset kasvatuksen kansainväliset kongressit, kuten ISCHE:n järjestämät, on ilmoitettu jäsenkirjeessä ja kuukausikokouksissa.

Kuukausikokoukset jatkuivat säännöllisesti ja vakiinnuttivat näin paikkansa seuran toiminnassa. Ne olivat avoimia kaikille asiasta kiinnostuneille eikä vain seuran jäsenille. Ne ovat merkinneet monen ajankohtaisen kouluteeman historiallisen taustan valaisemista ja erilaisten kehitystrendien pohdintaa. Seura on hyvin kiitollinen näille asiantuntijoille, jotka ilman korvausta ovat tuoneet tuoreet terveiset tutkimuksen kentältä. Seura on myös vierailut monissa yhteisöissä, joiden kanssa käydyt keskustelut ovat olleet hyvin mielenkiintoisia. Tällaisia olivat mm. rautatiehallitus, Helsingin Ortodoksinen hiippakunta, Kotiseutuliitto, Opettajien Ammattijärjestö, Suomen Mielen-terveysseura, Koulun Kerhokeskus jne.

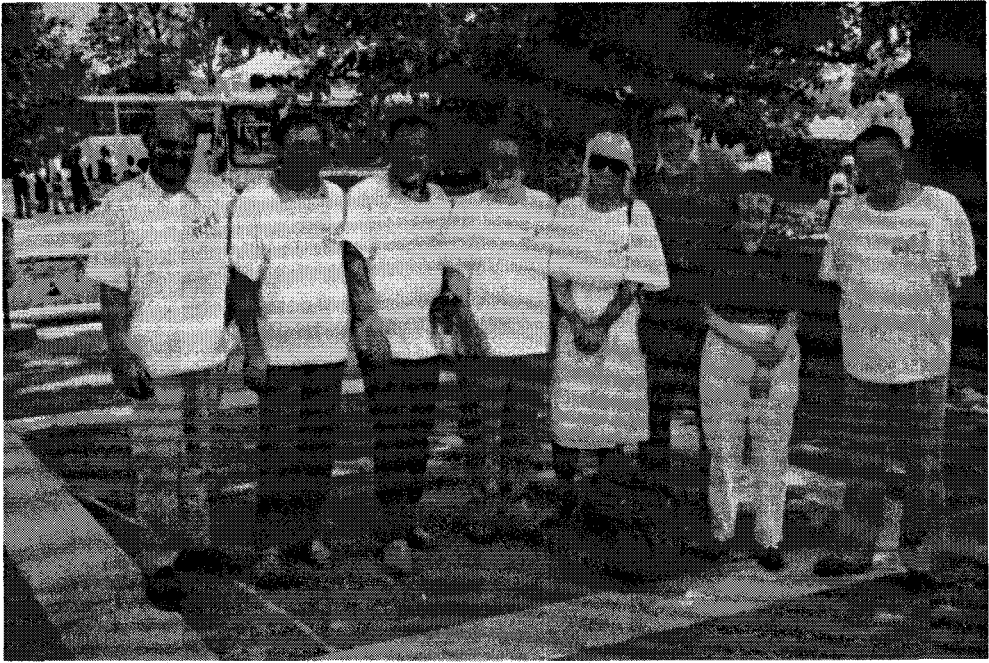
Kuukausikokoukset ovat olleet myös nuorten tohtoreiden esiinmarssia, sillä kasvatuksen historian tutkimus on vireytynyt ja usea vasta väitellyt tohtori on ystävällisesti kertonut tutkimuksensa temasta ja koko prosessista. Samoin kuukausikokouksissa on saatu tietoa laajoista tutkimusprojekteista, kuten professori Kalevi Rikkisen esitelmässä vuonna 1989.

Ulkomaisista vieraista kuukausikokoukset ovat saaneet kansainvälistä näkökulmaa. Heitä on ollut Virosta, Unkarista, Tshekin tasavallasta ja Kanadasta. Esitelmän ohella se on johtanut pysyvien yhteyksien syntymiseen.

Kuukausikokoukset ovat pääosin olleet Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksella Bulevardi 18, joka on antanut kouluhistoriallisen viitekehysten istunnoille. Osa istunnoista on pidetty Säätytalolla, jonka Valtioneuvosto on antanut myös tieteellisten seurojen käyttöön.

Kansainväliset kongressit

Kouluhistoriallisen seuran yhteistyö niin kotimaisten kuin alkomaisten seurojen kanssa ja kasvatushistorian tutkijoiden kanssa laajeni merkittävästi ko. ajanjaksona. Kansainvälinen kasvatuksen historian järjestö (International Standing Confe-

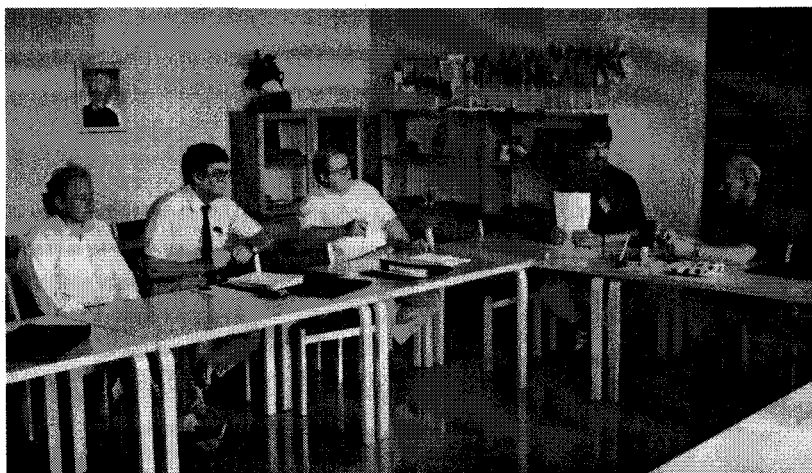

Seura oli tehnyt rohkean päätöksen ISCHE-kongressin saamiseksi Suomeen. Kuvassa lobbajat vas. Simo Seppo, Mikko Ojala, Ilkka Norri ja Kari Tuunainen Joensuun yliopistosta sekä seuran eustajat Irina Koskinen, Martti T. Kuikka, Saara Hakaste ja Jouko Kauranne.

rence for the History of Education = ISCHE) järjesti vuosina 1986–1995 vuosittain alan kongressin, johon suomalaiset alkoivat osallistua yhä enemmän. Vuonna 1986 ISCHE:n kongressi pidettiin Parman yliopistossa Italiassa. Silloin suomalaiset osanottajat Martti T. Kuikka kouluhistoriallisesta seurasta ja professorit Seppo ja Ojala tekivät ehdotuksen ISCHE:n kongressin pitämisestä Suomessa, tarkemmin sanottuna Joensuun yliopistossa. Asiasta oli alustavasti puhuttu jo edellisinä vuosina, mutta nyt tehtiin varsinainen ehdotus. Jälkeenpäin arvioituna se oli rohkea ehdotus, sillä yliopistopaikka, Joensuu oli lähes kaikille ulkomaalaisille tuntematon kaupunki.

Pohjoismainen kasvatuksen historian tutkijain kongressi pidettiin Turussa Kristillisellä kansanopistolla 18-19.8.1987. Kongressi kokosi innokkaita tutkijoita Ruotsista, Tanskasta, Norjasta ja Suomesta vilkkaaseen keskusteluun. (yllä) Joensuun ISCHE-kongressin johtoryhmä vas. Mikko Ojala, Martti T. Kuikka, Kari Tuunainen, Kari Ruoho ja Simo Sepo. Kongressi onnistui erinomaisesti. (alla)

Kouluhistoriallinen seura oli pieni ja lähes varaton. Rahoituksesta ei ollut mitään tietoa. Lopullisen päätöksen teki ISCHE:n hallitus vuonna 1987 Pecsien kongressissa. Siellä olivat seuran jäsenistä Martti T. Kuikka, Jouko Kauranne, Saara Hakaste ja Irina Koskinen "lobbaamassa" kongressin saamista Joensuuhun. Kongressin yleiskokouksessa Martti T. Kuikka valittiin ISCHE:n hallitukseen kolmivuotiskaudeksi 1988–1990. Samalla hallitus päätti antaa vuoden 1989 kongressin Oslon yliopistolle.

Vuonna 1987 pidettiin pohjoismainen kasvatuksen historian tutkijain kongressi Turussa, jolla tavallaan valmisteltiin seuraavan vuoden ISCHE:n kongressia. Seura osallistui ISCHE:n kongressin järjestelyihin ja läpiviemiseen Joensuussa 1988. Sijainnista huolimatta osanottajia oli lähes 200 tutkijaa ja saman verran muita osanottajia. Se oli erittäin merkittävä kongressi, koska merkit tulevasta poliittisesta murroksesta Euroopassa olivat näkyvissä. Niin Joensuun yliopiston henkilökunnan kuin seuran aktiivisen panoksen avulla kongressi onnistui hyvin aina Ilomantsin ja Kolin matkoja myöten. Kongressin keskustelut liikkuivat niin kouluhistoriassa kuin silloisessa "perestroikassa". Seuraavana vuonna suomalaiset olivat mukana Oslon kongressissa ja myöhemmin 1990-luvulla muissa ISCHE:n kongresseissa, Prahassa (1990), Amsterdamissa (1994) ja Berliinissä (1995). Osin kongressien ansiosta seura on saanut vuosien mittaan kansainvälisiä asiantuntijoita omiin kuukausikokouksiinsa.

Yhteistyö näkyi edellä monissa vierailuissa, joita seura teki kuukausikokousten rinnalla. Nämä vierailut ovat johtaneet niin yhteistoiminnan tiivistämiseen kuin uusiin toimintamalleihin. Eräs esimerkki tällaisesta oli näyttely, jonka seura järjesti yhteistyössä ruotsinkielisen kouluhistorian seuran ja Helsingin koulumuseoyhdistyksen kanssa opetusministeriön tiloissa helmikuussa 1992. Näyttely esitteli suomen- ja ruotsinkielisen seuran sekä koulumuseon toimintaa. Näyttelyn avasi opetusmi-

ISCHE-kongressi pidettiin Prahassa 22.-25.8.1990. Avajaiset olivat Prahan yliopiston juhlasalissa. Airueet ohjasivat yliopiston rehtorin ja ISCHEn hallituksen katederille. Sen oikealla puolella prof. Dagmar Capkova piti alkuluennon.

nisteriön kansliapäällikkö Jaakko Numminen. Kuukauden ajan näyttelyssä oli mahdollista tutustua vuosikirjojen ohella kansainväliseen yhteistyöhön ja arvokkaaseen kirjakokoelmaan. Seuran vanhimmat teokset ovat 1600-luvulta. Yhteistyö kasvatustieteellisen tiedekunnan kirjaston kanssa sujui mainiosti, sillä seuran laaja kirjasto on sijoitettu kyseisen kirjaston tiloihin.

Yhteistyössä ei sovi unohtaa muita pohjoismaita. Kasvatuksen historian tutkijat ovat 1980-luvun lopulla kokoontuneet niin omissa seminaareissaan kuin osallistumalla pohjoismaisen kasvatustieteellisen seuran kokouksiin. Ne ovat olleet lähinnä tutkijatapaamisia. Pohjoismainen vertailevan kasvatustieteen seura perustettiin Oslossa vuonna 1992. Sen puheenjohtajaksi valittiin tanskalainen professori Ingrid Markussen.

Seura järjesti yhdessä Hgin koulumuseoyhdistyksen ja Svenska skolhistoriska -yhdistyksen kanssa oppikirja-aiheisen yhteisnäytelyn Opetusministeriössä. Kuvassa kansliapääll. Numminen, op. Hatakka, kns Kauranne ja prof. Kuikka. (yllä) Seuran edustajat luovuttavat kansliapäällikkö Nummiselle vuoden 1992 vuosikirjan.

Seuran toimintaan on kuulunut yhteyksiä myös koulumuseoihin. Seura piti yhteiskokouksen Helsingin koulumuseoyhdistyksen kanssa Kaisaniemen koulumuseossa tammikuussa 1990. Vas.O. Ketonen, P. Salo, R. Selin, P. Hägglund, T. Hatakka, S. Gladh, P. Hatakka ja J. Kauranne.

Yhteistyö kotimaisten tieteellisten seurojen kanssa laajentui. Niin Turun pohjoismainen kasvatuksen historian symposiumin kuin ISCHE:n kokous Joensuussa järjestettiin yhteistyössä kouluhistoriallisen seuran ja Suomen kasvatustieteellisen seuran kanssa. Tieteellisten seurojen valtuuskuntaan kuuluu muiden ohella neljä kasvatusalan seuraa. Vuoden 1988 vuosikokouksessa nämä kasvatusalan seurat sopivat yhteisestä ehdokkaasta valtuuskunnan hallitukseen ja saivat tälle ehdotukselle tukea myös muilta seuroilta. Näin yhteistyöllä onnistuttiin saamaan hallituspaikka. Martti T. Kuikka tuli valituksi. Hän oli valtuuskunnan hallituksen jäsen 1989–1991. Oman kokemukseni mukaan se oli mielenkiintoista tiedepoliittista aikaa. Valtuuskunta oli saamassa oman tieteiden talon Säätötalosta, jonne tulisi sekä

luentotiloja että seuroille toimitiloja. Mutta silloinen valtioneuvosto varasi Säätytalon omaan käyttöönsä kokoontumis- ja edustustilojen tarpeella perustellen. Valtuuskunta ei luopunut tiedetalosuunnitelmasta. Silloin valtioneuvosto ehdotti Kirkkokadulla olevaa koulua tähän tarkoitukseen luvaten kunnostaa sen tilat. Valtuuskunta hyväksyi tämän vaihtoehdon. Kun tieteidен talo valmistui, siinä oli riittävästi luento- ja seminaaritiloja, mutta seurojen toimitilat JÄIVÄT PIENIKSI. Se oli pettymys monelle pienelle seuralle. Toinen yhteistyö toteutui vuonna 1994 perustetun Suomen tiedekustantajain liiton kautta. Sen ensimmäiseen hallitukseen valittiin seuran esimies Martti T. Kuikka vuosiksi 1994–1996. Liiton tehtävänä on tukea erilaisin apurahoin tieteellisten seurojen julkaisutoimintaa. Siitä on muodostunut myöhemmin hyvin merkittävä yhteistyökumppani.

Kasvatusalan seurat pohtivat yhteistyömuotoja, mutta suuria muutoksia ei aikaisempaan verrattuna tullut. Kasvatustieteen päivät, joista kasvatustieteellinen seura vastasi, vakiintuivat keskustelufoorumiksi ja tutkijoiden tapaamispaikaksi, jossa myös kasvatuksen historian tutkijoilla on ollut oma teemaryhmänsä.

Kunniajäsenet

Kouluhistoriallisen seuran johtokunta päätti joulukuussa 1995 kutsua seuran kunniajäseniksi professori Erkki Kuujo, kotiseutuneuvos Alpo Rapilan ja rehtori Elias Turusen. Kukin heitä oli pitkään toiminut seuran johtokunnassa ja vuosikirjan kirjoittajana. Professori Kuujo oli johtokunnan jäsen vuodesta 1952 aina vuoteen 1987 saakka. Samoin kotiseutuneuvos Rapila on kauan ollut niin johtokunnan jäsenenä (28 vuotta) kuin myös seuran sihteerinä ja aktiivisena kirjoittajana. Rehtori Turunen on ottanut aktiivisesti osaa seuran kuukausikokouksiin ja johto-

kunnan toimintaan ja ollut yhdyshenkilönä Kymölän Killan kanssa.

5. Tutkimuksen ja juhlan aika (1996–2005)

Johtokunta ja uudet kouluneuvokset

Vuonna 1996 kuuluivat seuran johtokuntaan apulaisprofessori Martti T. Kuikka, ylitarkastaja Sven Gladh, kouluneuvos Jouko Kauranne, kasvatustieteen tohtori Paavo Tarvainen, filosofian tohtori Aaro Harju, apulaisprofessori Hannele Rikkinen, kasvatustieteiden tohtori Saara Hakaste, ylitarkastaja Erkki Merimaa ja opetusneuvos Antti Lappalainen. Seuran esimieheksi valittiin apulaisprofessori Martti T. Kuikka ja varaesimieheksi kouluneuvos Jouko Kauranne, jotka hoitivat näitä tehtäviä koko kymmenvuotiskauden. Seuran vuosikokous, joka valitsee johtokunnan, on säilyttänyt tietyn perusr ryhmän ja valinnut uusia jäseniä sitä mukaa, kun asianomainen jäsen on poismuuton tai työn takia ollut esteellinen osallistumaan kokouksiin. Uusina jäseninä tulivat johtokuntaan kouluneuvos Martti Hölsä, professori Sirkka Ahonen, dosentti Jukka Rantala ja ylijohtaja Aslak Lindström. Johtokunnan jäsenistä valittiin vuosikirjan toimitusneuvosto, joka on kantanut käytännön vastuun vuosikirjan kokoamisesta ja julkisuuteen saattamisesta.

Seuran johtokunta on toiminut hyvin yksimielisesti, mikä on heijastunut kaikkeen toimintaan. Ilman koko johtokunnan aktiivista panosta seura ei olisi kehittynyt. Johtokunta on pohtinut seuran sääntöjen muuttamista, mutta silloisen toiminnan perusteella siihen ei ole ollut aihetta.

Seuran sihteeri on valittu pääosin johtokunnan jäsenistä. He ovat kantaneet käytännön toiminnasta keskeisimmän vastuun niin kuukausikokousten kuin muiden tilaisuuksien järjestämisestä. Filosofian maisteri Sven Gladh oli pisimpään sihteerinä 1990-luvulla aina vuoteen 1997 saakka. Hän teki pitkän päivä

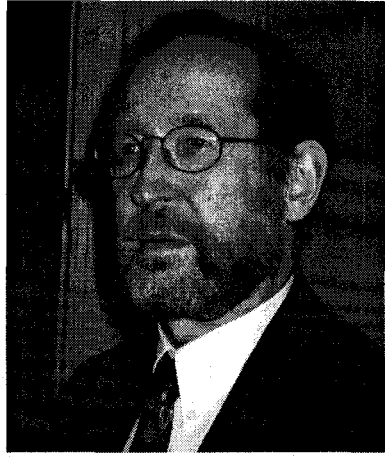

Seuran esimies pitää onnittelupuhetta ylitark. Sven Gladhille Tasavallan presidentin myönnettyä hänelle kouluneuvoksen arvonimen. Oikealta kns O Ketonen ja kns S. Gladh.(yllä)

*Kns Ketonen luovutti taulun arvonimen saamisen kunniaksi.
(alla)*

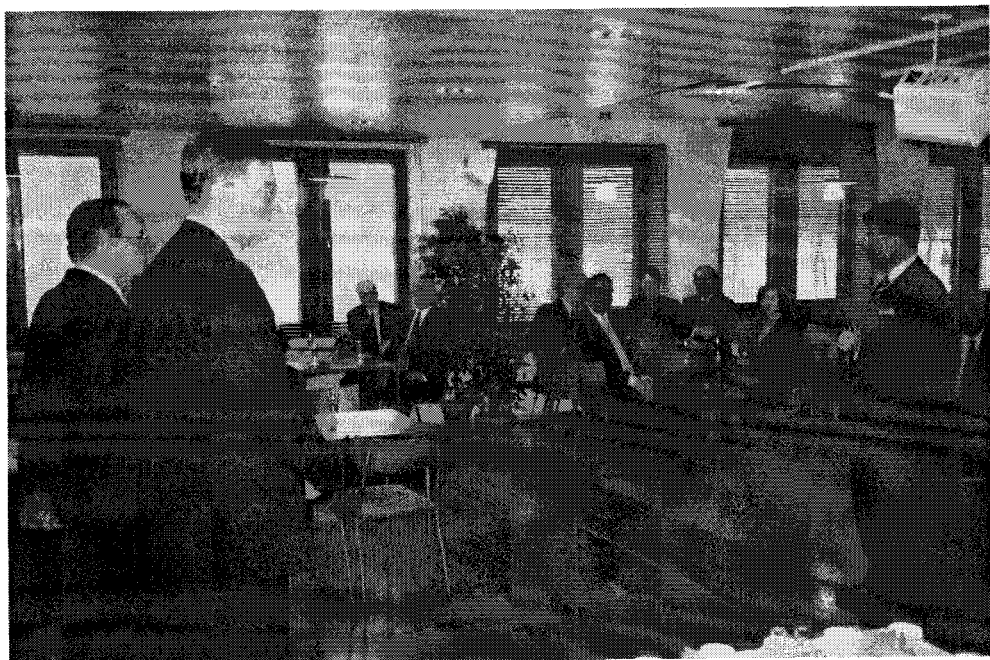

Kolmas kouluneuvoksen arvon saanut seuran johtokunnan jäsen on ylitark. Erkki Merimaa. Tasavallan Presidentti myönsi arvonimen v. 1999. Hän on toiminut ansiokaasti niin koulutoimen piirissä kuin seurassakin.

Opetushallituksessa pidettiin helmikuussa 2005 juhlatilaisuus, jossa ylijohdaja Aslak Lindström sai kouluneuvoksen arvon, minkä Tasavallan Presidentti oli hänelle myöntänyt. Seuran esimies ja varaesimies onnittelivat häntä. Oikealla pääjohtaja Kirsi Lindroos. (alla)

Kouluneuvos Aslak Lindström vastaa onnitelupuheeseen ja pyytää kaikkia tilaisuuden osanottajia nauttimaan kahvipöydän antimista.

työn seuran hyväksi, sillä hän toimi jo aikaisemmin sihteerinä vuosina 1957–1971. Hänet oli valittu johtokuntaan 1970 ja varaesimieheksi vuosiksi 1982–1990. Varsinaisen elämäntyön hän teki kouluhallinnossa niin Uudenmaan lääninhallituksessa kuin kouluhallituksessa. Tasavallan Presidentti myönsi hänelle vuonna 1999 kouluneuvoksen arvon. Sven Gladhin jälkeen sihteerin tehtäviä hoitivat Martti T. Kuikka, Erkki Merimaa, Saara Hakaste ja vuodesta 2004 KM Maija Meretniemi. Sihteerin tehtävät helpottuivat, kun rahastonhoitajaksi valittiin vuonna 1999 KL Elise Lujala.

Johtokunnan jäsenet saivat työstään ja toiminnastaan julkisen tunnustuksen, jota myös kouluhistoriallinen seura oli ehdottamassa. FM Sven Gladhille myönnettiin kouluneuvoksen arvo

1999. Vuonna 2001 ylitarkastaja Erkki Merimaa sai Tasavallan Presidentin myöntämän kouluneuvoksen arvon. Erkki Merimaa on toiminut sihteerinä 1972–1987 ja 1999–2000, rahastonhoitajana 1972–1989 ja johtokunnan jäsenenä. Keväällä 2005 juhlittiin opetushallituksessa, kun Tasavallan Presidentti oli myöntänyt johtokunnan jäsenelle ylijohtaja Aslak Lindströmille kouluneuvoksen arvon.

Seuran täyttäessä 70 vuotta vuonna 2005 olivat johtokunnan jäseninä professori Martti T. Kuikka, kouluneuvos KT Jouko Kauranne, opetusneuvos KT Antti Lappalainen, kouluneuvos Erkki Merimaa, kouluneuvos Aslak Lindström, dosentti KT Saara Hakaste, professori Sirkka Ahonen, dosentti KT Jukka Rantala ja kouluneuvos Martti Hölsä. Sihteerinä oli KM Maija Meretniemi ja rahastonhoitajana KL Elise Lujala. Johtokun-

Kouluhistoriallisen seuran vastuunkantajat v. 2005 eli silloinen johtokunta. Yläriivi vas. kns M. Hölsä, esimies prof. M. T. Kuikka, kns A. Lindström, opns A. Lappalainen ja kns E. Merimaa. Istumassa vas. sihteeri KM Maija Meretniemi, KT Saara Hakaste, kns J. Kauranne. Kuvasta puuttuvat prof. Jukka Rantala ja KT Annukka Jauhiainen.

nan kokoonpano on koko 70-vuotisen toiminnan ajan pyrkinyt säilyttämään yhteyden kouluhistorian tutkimuksen eli yliopiston, kouluhallinnon ja käytännön kouluväen kesken. Se on osoittanut toimivuutensa niin julkaisutoiminnassa kuin muissakin seuran tehtävissä.

Professori Martti T. Kuikan jäädessä eläkkeelle kasvatustieteen laitoksen virasta 1.1.2004, johtokunta perusti muotokuva-rahaston ja päätti tilata muotokuvan taiteilija Lasse Marttiselta. Muotokuvan paljastustilaisuus oli joulukuun 9. päivänä 2003 kasvatustieteen laitoksen juhlasalissa jäähyväisluennon yhteydessä pidetyssä juhlassa. Muotokuvan otti vastaan yliopiston vararehtori Mauno Kosonen.

Seuran aloitteesta lähti liikkeelle sen esimiehen prof. Martti T. Kuikan muotokuvahanke. 15.12.2003 paljastettiin taiteilija Lasse Marttisen maalaama muotokuva. Onnittelut seuran puolesta esittivät Jouko Kauranne ja Antti Lappalainen.

Juhlasalin täydeltä oli tullut kuulijoita niin prof. Martti T. Kuikan päättäjäisluennolle kuin hänen muotokuvansa paljastustilaisuuteen.

Helsingin yliopiston vararehtori, prof. Mauno Kosonen otti muotokuvan vastaan Yliopiston omistukseen.

Johtokunnan huolenaiheena on ollut seuran kirjasto, joka oli sijoitettuna kasvatustieteellisen tiedekunnan kirjastoon Bulevardi 18. Kun tiedekunta, kasvatustieteen laitos ja kirjasto muuttivat Siltavuorenpenkereen tiloihin, myös seuran kirjasto siirtyi mukana. Seuran kirjastosta tehtiin uusi sopimus, jonka mukaan kirjasto deponoitiin kasvatustieteellisen tiedekunnan, nykyiseltä nimeltään käyttäytymistieteellisen tiedekunnan kirjastoon. Vuonna 2007 kirjaston toimesta kirjakokoelma on luetteloitu ja näin saatu tutkijoiden käyttöön.

Seuran jäsenmäärä pysyi viimeisen kymmenen vuoden aikana 60–80 paikkeilla. Sitä on pyritty kasvattamaan niin lehti-ilmoitusten kuin koulupostien ja seminaaritapahtumien myötä. Näyttää kuitenkin siltä, että aktiiviset ihmiset jäsenet ovat kyllin monessa muussa tieteellisessä seurassa mukana, joten aika ei riitä kaikkeen. Esimiehen näkökulmasta olen pitänyt seuran jäsenistöä asiantuntija organisaationa, joka on kiinnostunut juuri kasvatuksen historian kysymyksistä ja tutkimuksista. Kouluhistoriallisessa seurassa johtokunnan jäsenet tuntevat kaikki seuran jäsenet; näin ei ole monessakaan tieteellisessä seurassa. Yhteistyö on toiminut hyvin, sillä jäsenten aktiivisuus on taannut kuukausikokouksien säännöllisen jatkumisen.

Juhlakirjat

Seura jatkoi vahvaa julkaisutoimintaansa kyseisenä ajanjaksona. Joka vuosi ilmestyi oma vuosikirja, kuten säännötkin tavallaan edellyttävät. Vuosikirjan tarkoitus oli edelleen sama: antaa seuran kaikille jäsenille mahdollisuus omien artikkelien julkaisemiseen niin oman kouluhistorian kiinnostuksen kohteesta kuin tietystä teemasta. Vuosikirjaa varten valittiin oma toimituskunta, jolla oli ihan riittävästi töitä artikkelien saamisessa ja aikataulussa pysymisessä.

Vuoden 1996 vuosikirjan pääteema oli "Erilaiset koulutiet". Seura sai apurahan Suomen Tiedekirjailijat ry:ltä, mikä mah-

dollisti kirjan ulkoasun uudistamisen; graafikko Heikki Kallio-maa toteutti sen onnistuneesti. Vuonna 1997 ilmestyi seuran 35:s vuosikirja, joka liittyi osaltaan maamme itsenäisyyden 80-vuotisjuhlaan, Kirjan teema oli "Itsenäinen suomalainen koulu", jota kymmenen kirjoittajaa valotti eri näkökulmista. Henkilöhistoria nousi vuoden 1998 pääteemaksi, joka korostui nimessä Suomalaisia kasvattajia, lähtien Uno Cygnaeuksesta ja päätyen Reijo Wileniukseen.

Vuoden 1999 vuosikirja oli samalla juhlakirja, kun esimies professori Martti T. Kuikka täytti 60 vuotta. Kirjan teemana oli "Kasvatuksen monimuotoinen sarka", jota kirjoittajat tarkastelivat niin tutkimuksen kuin käytännön kasvatustyön kannalta. Vuosikirjan kaikki kirjoittajat olivat eri tieteenalojen tohtoreita, mikä lienee ollut ensimmäinen kerta seuran vuosikirjan historiassa. Vuoden 2000 vuosikirjan aihe oli "Kasvatus ja koulutus murrosaikoina". Sen artikkeleissa kuvastuvat kansakunnan murrosajat niin rauhan kuin sotien vuodet ja niiden arvomaailmat. Vuoden 2001 vuosikirjasta tuli myös juhlakirja, sillä oppivelvollisuuslain säätämisestä oli kulunut 80 vuotta. Kirja oli yhteishanke opetushallituksen kanssa. Työn lähtökoh-tana oli tarkastella oppivelvollisuuskoulutuksen historiaa, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Tämä näkökulma heijastui opetushallituksessa pidettyihin Studia Generalia luentoihin ja Helsingin yliopiston juhlasalissa pidettyyn pääjuhlaan. Juhlapäivän luennot, esitelmät ja puheet koottiin seuran vuosikirjaksi. Olen-nainen osa vuosikirjaa oli vuoden 1921 oppivelvollisuuslaki, joka julkaistiin myös englanniksi käännettynä; se lienee ollut ensimmäinen kerta. Vuosikirjan painosmäärä oli 4000, josta opetushallitus lähetti kaikille koulujen kirjastoille omat kappaleet.

Vuoden 2002 vuosikirjaa voidaan nimittää myös juhlakirjaksi, sillä se on neljäskymmenes. Kirjan teemaksi valittiin "Kulttuuri-vaikuttajat ja koulut autonomian aikana arvojen rakentajina". Tämä nousee tavallaan Elias Lönnrotin rikkaan elämäntyön

perustalta, sillä hänen syntymästään oli kulunut 200 vuotta. Kaikkiaan 12 kirjoittajaa valotti autonomian ajan kouluhistoriaa. Seuraavan vuoden aihe "Koti ja koulu kasvatuksen perusta" sai jo 16 kirjoittajaa tarttumaan kynään ja lähettämään artikkelinsa vuosikirjaan.

Vuosi 2004 oli J. L. Runebergin juhlavuosi, kun hänen syntymästään oli kulunut 200 vuotta. Vuosikirjan yhtenä tarkoituksena oli, että vuosikirja voisi antaa näkökulmia ja valottaa kotikasvatuksen historiaa ja sen arvomaailmaa lähtien Runebergin ajasta. Vuosikirja keskittyi kouluhistorian klassiseen aiheeseen eli "Koulun kansakuntaa rakentamassa". Sen ensimmäisenä artikkelina on professori Martti T. Kuikan 9.12.2003 kasvatustieteen laitoksella pitämä jäähyväisluento. Siinä pohjimmaisena ajatuksena on huoli kasvatuksen historian tutkimuksen jatkumisesta tiedeyliopistossa. Vuosikirjassa on myös kahden vuonna 2003 väitelleen tohtorin Pauli Arolan ja Airikki Pousin artikkelit. Ne ovat esimerkkejä siitä traditiosta, joka kulkee vuosikirjoissa, mutta johon ei aina kiinnitetä huomiota.

Juhlakirjana voidaan pitää myös vuoden 2005 vuosikirjaa, sillä seura täytti kyseessä olevana vuonna 70 vuotta. Aikaisempien vuosikirjojen tapaan se liittyi valtakunnalliseen juhlavuoteen, jonka kohteena 2005 oli J. V. Snellman. Teema näkyy myös kansilehdellä: "J. V. Snellmanin mietteistä koulutuksen kehittämiseen". Vuosikirjan artikkelit koskettelevat niin Snellmanin aikaa kuin sitä seurannutta koulutuksen kehitystä. Tästä yhtenä esimerkkinä on Kyösti Kilpivaaran (väit. 2004) artikkeli Pohjois-Suomen kansakoulujen kehityksestä Snellmanin aikaan. (Kilpivaara 2004.)

Julkaisutoiminnassa seuralla on ollut erinomainen yhteistyö opetushallituksen kanssa, joka on tukenut toimintaa monipuolisella asiantuntemuksellaan. Seura on kiitollinen myös lukuisille kirjoittajille, jotka aikaansa uhraten ovat tuottaneet joka vuosi mielenkiintoisia artikkeleita niin seuran jäsenten kuin muiden luettavaksi. Kirjoittajien työ on tehnyt vuosikirjan toimittamisen mahdolliseksi.

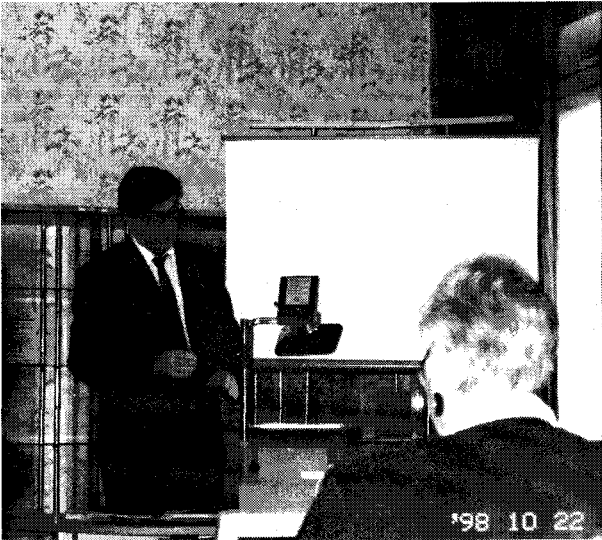
Vuosi 2000 oli merkittävä seuran julkaisutoiminnassa, sillä FL Hilka Laamanen julkaisi seuran sarjassa väitöskirjansa "Kenen koulu, sen kansa; lehdistökeskustelu kansakoulun muodosta ja sisällöstä kansakouluasetuksesta piirijakoasetukseen (1866–1898)" (Laamanen 2000). Tässä toteutui Aukusti Salon vuonna 1950 esittämä suunnitelma.

Vuosikirjan pyrittiin julkistamaan kunkin vuoden joulukuun kuukausikokouksessa. Siinä tilaisuudessa jaoin seuran esimiehenä vuosikirjan niin paikalla olleille kirjoittajille kuin muille läsnäolijoille; samalla kiitin ja toivotin hyvää joulua. Sitten kirjoittajien puheenvuorojen tehtävänä oli avata oman artikkelinsa pääajatuksia. Usein tilaisuus päättyi siihen, että kouluneuvos Olavi Ketonen halusi lausua runon. Monesti hän valitsi sen Yrjö Jylhän tuotannosta. Esitys oli herkkä, koskettava ja jäi meille läsnä olleille syvälle mieliin.

Yhteistyötä ja taistelua

Kansainvälinen yhteistyö on jatkunut pitkälti ISCHE:n (International Standing Conference for History of Education) mukaan. Se on järjestänyt joka vuosi konferenssin, jossa myös suomalaisia osanottajia on ollut mukana. Ahkerimmin on osallistunut KT Saara Hakaste vuosina 1996–2004. Myös professori Martti T. Kuikka, professori Sirkka Ahonen ja KL Elise Lujala ovat olleet konferensseissa hakemassa kansainvälisiä yhteyksiä ja välittämässä tietoa Suomen kasvatushistorian tutkimuksesta.

Yhteistyö virolaisten kollegojen kanssa vahvistui 1998, kun seuran esimies Martti T. Kuikka vieraili Tallinnan Pedagogisessa Museossa johtaja Ilmari Kopson vieraana ja piti luennon kouluhistoriallisen tutkimuksen kehityksestä Suomessa. Kopso osallistui myöhemmin Joensuussa kasvatustieteen päiville ja kertoi kasvatuksen historian tutkimuksesta Virossa. Akateemikko Heino Liimets oli 1980-luvun alusta lähtien ollut yhdyssitee-

Yhteys virolaisten kasvatuksen historian tutkijoiden kanssa toteutui vierailujen merkeissä. Prof. Kuikka luennoi Tallinnan ped. mu seossa 22.10. 1998.

nä naapurimaiden tutkijoiden välillä myös kasvatuksen historian alueella. Hän vieraili Helsingissä 1989 ja piti luennon koulujärjestelmien kehityksestä Virossa. Liimetsin elämäntyö päättyi kotimaahan paluun jälkeen, mutta yhteistyö jatkui Tallinnan Pedagogisen korkeakoulun kanssa.

Yhteistyö muiden tieteellisten seurojen kanssa laajentui. Kouluhistoriallinen seura on Tieteellisten seurojen valtuuskunnan jäsen ja Suomen Tiedekustantajain liiton jäsen. Professori Kuikka oli liiton hallituksen jäsen 1997. Kun liiton tehtävänä on tukea tieteellisten seurojen toimintaa apurahoilla, seura anoi ja apurahan kaksi kertaa, toinen vuosikirjan julkaisuus uusimiseen ja toisen vuorikirjan 2005 artikkelien toimittamiseen.

Yhteistyö lähinnä historian tutkimuksen seurojen välillä tiivistyi vuosina 2003–2005, kun kouluhistoriallinen seura pyrki kannanotoillaan kasvatuksen historian professorin viran säilymiseen Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksella. Seura teki yhteistyötä Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran, Suomen Historiallisen Seuran ja Suomen Filosofisen seuran

kanssa. Yhtenäistä kannanottoa tuki myös Edistyksellinen Tiedeliitto. Kannanotot perusteluineen vietiin kasvatustieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvostolle ja myöhemmin Helsingin yliopiston rehtorille. Seuran johtokunta keräsi 40 jäsenen kannanoton viran säilymisen puolesta ja luovutti sen yliopiston rehtorille sekä toimitti yliopiston kanslerille. Yliopiston rehtori palautti vuonna 2004 asian tiedekuntaneuvostolle uudelleen valmisteltavaksi. Tiedekuntaneuvosto keskusteli asiasta ja äänesti. Äänet jakaantuivat tasan viran säilyttämisen puolesta ja muutosesityksen puolesta. Dekaanin äänen ratkaistessa tiedekuntaneuvosto esitti viranalan muuttamista. Yliopiston rehtori teki vuonna 2005 tiedekuntaneuvoston esityksen mukaisen päätöksen, jonka mukaan kyseessä oleva professorin viranala ei ole kasvatuksen historia, vaan se on yleinen kasvatustiede. Kansleri vahvisti päätöksen.

Yli kolme vuotta kestänyt taistelu kasvatuksen historian professorin viran säilyttämisestä kasvatustieteen laitoksessa ei tuonut positiivisia tuloksia. Suomen yliopistojen ainoa kasvatuksen historian professorin virka poistettiin sen oltua yliopiston vastuulla vuodesta 1974 lähtien eli 30 vuotta. Tieteellisen seuran kannalta se merkitsi kiinteän yhteyden katkeamista kasvatustieteen laitokseen, joka oli viran perustanut. Se on tulevan toiminnan kannalta erittäin valitettavaa.

Nuoret tohtorit

Kuukausikokoukset jatkuivat säännöllisesti, koska näiden julkisten esitelmien tarkoituksena oli tehdä sekä ajankohtaisia tutkimuksia että kouluhistorian eri alojen tutkijoita tutuksi. Tarkoitus oli koota kokeneita ja nuoria tutkijoita yhteen ja saada aikaan hedelmällistä keskustelua sekä vuorovaikutusta tieteellisessä seurassa. Seura on monen kiitoksen velkaa monille asiantuntijoille, jotka ilman palkkiota ovat tulleet kertomaan

Lauri Kemppinen, joka väitteli Raumalla v.2001 aiheenaan koulutuspolitiikka 1600-luvun jälkipuoliskolla, aloittamassa luentoaan seuran lokakuun kokouksessa 2001. Hänen vas. puolella prof. Kuikka ja oik. puolellaan kns Ketonen.

omista tutkimuksistaan. Myös vasta väitelleet tohtorit tulivat keskustelemaan oman tutkimuksensa tuloksista, kuten vuonna 1998 KT Y. Männistö, M. Bardy ja E. Nikander, vuonna 1999 H. Välimäki ja A. Lindström, vuonna 2000 KT Minna-Riikka Järvinen ja FT H. Laamanen, vuonna 2001 KT L. Kemppinen, vuonna 2002 KT J. Salminen ja FT Karl-Gustav Jossfolk sekä vuonna 2004 KT P. Arola ja KT A. Pousi.

Kuukausikokoukset eivät olleet pelkästään tutkimuspainotteisia, vaan myös monet muutkin teemat saivat kuulijat liikkeelle. Tällaisia olivat mm. koululaitoksen kehitys sotien aikana, sotalasten asema ja koulunkäynti Ruotsissa, eri oppiainneiden opetussuunnitelmat jne. Monet esitelmänpitäjät kirjoittivat artikkelin, joka julkaistiin vuosikirjassa. Seuran perimmäinen tarkoitus on tukea niin kasvatuksen historian tutkimusta kuin siihen liittyvää harrastusta.

Kouluhistoriallinen seura vieraili kuukausikokouksissaan useissa yhteisöissä, joiden mielenkiinto on kohdistunut myös

kouluhistoriaan. Tällaisia vierailuja, joihin liittyi alan asiantuntijan luento, tehtiin Suomen Kunnallisliittoon, Suomen Suku-
tutkimusseuraan, Toimihenkilöarkistoon, Koulun kerho-
keskukseen, Opetushallitukseen, Helsingin opetusvirastoon,
Koulumuseoon, Opettajien Ammattijärjestöön ja Taloudelli-
seen Tiedotustoimistoon. Vierailut olivat osaksi myös koulu-
historian tunnetuksi tekemistä ja yhteydenpitoa eli verkos-
toitumista.

Kuukausikokousten vakinaiseksi pitopaikaksi muodostui edel-
leen kasvatustieteellisen tiedekunnan tilat Bulevardi 18:ssa
vuosiksi 1996–2004 aina kevätlukukaudelle saakka. Sen jäl-
keen seura on kokoontunut tieteiden talossa Kirkkokadulla ja
Ebeneser-säätiön tiloissa Helsinginkadulla.

Juhlan aika 2005

Kouluhistoriallinen seura järjesti 70 vuoden toiminnan kun-
niaksi joulukuun 15. päivänä 2005 juhlaseminaarin opetus-
hallituksen tiloissa ja yhteistyössä opetushallituksen kanssa.
Juhlaseminaarin tarkoituksena oli valottaa kasvatuksen histori-
an tutkimuksen eilispäivää, nykyhetkeä ja tulevaisuutta niin
seuran omasta näkökulmasta kuin historian ja kirkkohistorian
puolelta. Juhlaseminaarin avasivat opetusneuvos Jorma Kaup-
pinen opetushallituksesta ja varaesimies kouluneuvos Jouko
Kauranne kouluhistoriallisesta seurasta.

Professori Martti T. Kuikka tarkasteli tutkimuksen eilispäivää
ja nykyisyyttä. Tutkimuksen tavoitteet ovat nousseet pitkälti
oman koulutusjärjestelmän historian suunnalta, johon kansain-
välinen vuorovaikutus on lyönyt oman leimansa ja vaikutuksen-
sa. Olennaista siinä on ollut kulttuurihistorian merkitys. Suoma-
lainen historiankirjoitus näkyy kouluhistorian tutkimuksissa
hyvin selvästi eri vuosikymmeniä, kun tutkijat ovat palanneet
samaa teemaan, esimerkiksi Uno Cygnaeuksen tutkimuksessa.

Kun Kouluhistoriallinen seura täytti 70 vuotta, pidettiin juhlaillalliset 15.12.2005 Opetushallituksen ravintolassa. Osanottajista kuvassa yllä prof. Kuikka ja teologian tri Hannu Suni. Tämän aukeaman muut kuvat samasta tilaisuudesta.

Alakuvan juhlaillallisvieraina ovat kns. Merimaa, reht. Lasse Paajanen ja rva Päivi Paajanen.

Pöydän toisessa päässä yllä ovat KT Saara Hakaste, prof. Jukka Rantala, (juhlaseminaarin luennoija), KL Elise Lujala ja sihteeri KM Maija Meretniemi.

Ja pöydän toisella laidalla ovat FM Pekka Silventoinen, KL Riitta Koistinen-Mandalios, kns Hölsä ja KT Airikki Pousi.

Kuikan mukaan suurimmat ongelmat nykypäivänä ovat tutkimusparadigmojen yksipuolisuus ja kasvatuksen historian aliarvostus, mistä konkreettinen ilmaus oli kasvatuksen historian professorin viran poistaminen tiedeyliopistosta. (Kuikka 2006.) Professori Jukka Rantala pohti tulevaisuuden näkökohtia teemalla Sukupuoli kasvatuksen historiassa eli miten tema näkyy kasvatuksen historian tutkijakunnassa ja julkaisupolitiikassa. (Rantala 2006.) Dosentti Pirkko Leino-Kaukiainen toi juhlaseminaariin historian tutkimuksen näkökulman ka kehittämishankkeet. Teologian tohtori Hannu Suni analysoi kirkko- ja kouluhistorian liittymäkohtia ja yhteisiä juuria historiallisen kehityksen valossa (Sunni 2006). Juhlaseminaari kokosi yli 40 kasvatuksen historian tutkijaa ja harrastajaa, joiden mielenkiinto näkyi vilkkaassa keskustelussa ja monissa kommentteissa.

Juhlapäivä jatkui illallisilla opetushallituksen ravintolassa leppoisan seurustelun ja hauskojen puheitten merkeissä. Juhlapäivänä heijastui optimistinen kuva kouluhistoriallisenseuran tulevaisuudesta.

Summary

Kun olen käynyt läpi kouluhistoriallisen seuran historian vaihteita vuodesta 1935 vuoteen 2005, voin mukanaolijana ja kirjoittajana hahmottaa seuraavia näkökohtia siitä, miksi seura on toiminut 70 vuotta.

Ensimmäinen vastaus löytyy seuran johtokunnasta. Siinä on ollut koko ajan kolmen yhteistekijän liitto. Yksi osapuoli on yliopisto ja sen edustajat eli tutkimus, toinen osapuoli on kouluhallinnon edustajat (kouluhallitus, kouluvirastot) ja kolmas osapuoli käytännön koulutyöhön perehtyneet opettajat. Tämä liitto on toiminut hyvin 70 vuoden ajan niin kuukausi- kokouksissa kuin julkaisutoiminnassa.

Toinen vastaus löytyy ns. linjapuheista: Cedeberg 1937, Aukusti Salo 1950 sekä Kuikka 1985 ja 2005. Kouluhistoriallisen seuran on keskityttävä tieteelliseen toimintaan ja edistettävä alan tutkimusta. Vuoden 1982 jälkeen se näkyi vuosikirjan artikkeleissa, kouluhistorian tutkimuspäivien järjestämisenä ja osanottona pohjoismaisiin ja muihin kansainvälisiin kasvatuksen kongresseihin ja projekteihin. ISCHE:n jokavuotinen toiminta 1980-luvun alusta lähtien kiinnosti myös kouluhistoriallista seuraa, joka rohkeasti lähti hakemaan kongressia Suomeen. Rohkeus palkittiin; ISCHE:n kongressi Joensuussa 1988 onnistui. Yhteydet rakennettiin myös Viroon, erityisesti Tallinnaan, jonka koulumuseossa ovat olleet seuran vuosikirjat vuodesta 1936 alkaen.

Kolmas vastaus löytyy seuran johto- ja jäsenkunnasta. Tähän saakka aina on löytynyt vastuunkantajia, enemmän tai vähemmän pitkäaikaisia. Tällaisia olivat vaikeilla alkuvuosikymmenillä professori Koskenjaakko esimiehenä, sosiaalineuvos Tynell ja koulunjohtaja Tarkkala sihteerinä sekä opettaja Karvonen rahastonhoitajana. Samanlaisia vastuunkantajia olivat 1950- ja 1960-luvuilta lähtien professorit Urho Somerkivi, Erkki Kuujo, Eelis Aurola, ylitarkastaja Sven Gladh, kotiseutuneuvos Alpo Rapila ja kouluneuvos Erkki Merimaa. Sukupolven vaihdon tapahtuessa 1980-luvulta alkaen on vastuunkantajia aina löytynyt, kuten seuran johtokunnan ja vuosikirjan toimituskunnan nimet kertovat. Siksi tässä historiankirjoittajana on vaikea uskoa, ettei vastuunkantajia ole myös alkaneella 2000-luvulla.

Neljäs vastaus liittyy kouluhistoriallisen seuran toimintoihin. Koulumuseo- ja kirjastotoiminta siirtyivät vähitellen muille organisaatioille. Se merkitsi samalla seuran toiminnan keskittymistä kolmeen asiaan: julkaisutoimintaan, kuukausikokouksiin ja yhteistyöhön muiden seurojen kanssa kongressien ja tutkimusseminaarien muodossa. Tällainen painopisteen siirtyminen on ollut myös käytännöllinen ratkaisu resurssien keskittämisen

myötä. Tämä ratkaisu on merkinnyt sitä että seura on saanut yhteistyökumppaneita niin tieteellisistä seuroista kuin yliopistoista, erilaisista koululaitoksen organisaatioista ja yhdistyksistä. Kansainvälinen yhteistyö näkyy seuran jäsenten osanottona kongresseihin ja tutkimusprojekteihin ja samalla vuosikirjan artikkeleissa ja vierailuluentoina.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Arkistot

Suomen kouluhistoriallisen Seuran arkisto, Helsinki

Johtokunnan pöytäkirjat 1972–2005

Toimintakertomukset 1982–2005

Vieraskirja 1992–2005

Vuosikirjat 1935–2005

Kirjallisuus

Cederberg A.R. 1935, Kouluneuvos Einar Fieandt. K ja M¹ 1935.1937, Suomen kouluhistorian tärkein tehtävä. K ja M 1937.

Isosaari J. 1989, Seminaarista yhteiskuntaan. Helsinki.

Karttunen M. O. 1986, Suomen Kouluhistoriallinen Seura 1935–1985. Seuran 50-vuotistilaisuudessa pidetty esitelmä. K ja M 1986.

Kilpivaara K. 2004, Kansakoulun johtokunnat kansankasvatuksen järjestäjinä Simossa, Pudasjärvellä ja Ranualla vuosina 1866–1921. K ja M 2005.

Kuikka M. T. 1986, Kasvatuksen historian tutkimuksen nykypäivä ja tulevaisuus. K ja M 1986, Suomen Kouluhistoriallisen Seuran vuosikirja, Koulu ja Menneisyys vuosina 1935–1992. K ja M 1992. Kasvatuksen historian tutkimus eilen ja tänään. K ja M 2006.

Lappalainen A. 1986, Urho Somerkiven teokset. K ja M 1986.
 Laamanen H. 2000, Kenen koulu, sen kansa. Lehdistökeskustelu kansakoulun muodosta ja sisällöstä kansakouluasetuksesta piirijakoasetukseen. Saarijärvi.

Rantala, J. 2006. Sukupuoli kasvatuksen historiassa. K ja M 2006.

Salo A. 1939. Pikkulasten kasvatus Uno Cygnaeuksen kansansivistysjärjestelmässä Edellinen osa. Diss. Hämeenlinna. Suomen kasvatushistorian harrastuksen ja tutkimuksen elvyttäminen. K ja M 1950.

Viitasaari E. Suomen kouluhistoriallinen Seura 20-vuotias. K ja M 1951.

LIITE 1.

Seuran toimihenkilöt 1935–2005

Esimiehet

Kouluneuvos, fil.tri Einar Fieandt	1935
Professori, fil.tri Arno Cederberg (vara-)	1936
Professori, fil.tri Aksel Koskenjaakko	1936–37
Kanslianeuvos, kouluneuvos Artturi Tarjanne	1938–40
Professori, fil.tri Aksel Koskenjaakko	1941–48
Professori, fil.tri Aukusti Salo	1949–50
Kouluneuvos, fil.maist. Kaarlo Saarialho	1951
Tarkastaja, dipl.ins. Erkki Stenij	1952
Professori, fil.tri Urho Somerkivi	1953–71
Professori, fil.tri Eelis Aurola	1972–73
Professori, fil.tri Taimo Iisalo	1974–81
Professori, fil.tri Martti T. Kuikka	1982–2005

Sihteerit

Sosiaalineuvos, toimistopääll.	Aaro Tynell	1935–47
Koulunjohtaja	Leo Tarkkala	1948–52
Opettaja	Eino Viitasaari	1953–56
Kouluneuvos	Sven Gladh	1957–71, 1990–96
Kouluneuvos	Erkki Merimaa	1972–87, 1999–2000
Kasv.yo	Juha Lindstedt	1988
Professori	Martti T. Kuikka	1989, 1998
Kotiseutuneuvos	Alpo Rapila	1990
KT	Saara Hakaste	2000–03
FM	Maija Meretniemi	2004–05

Rahastonhoitajat

Opettaja	Heikki Karvonen	1935–45
FM	Santeri Liikkanen	1947–71
Kouluneuvos	Erkki Merimaa	1972–89
Kouluneuvos	Sven Gladh	1990–97
Professori	Martti T. Kuikka	1998
KT	Elise Lujala	1999–2005

¹ K ja M = Koulu ja Menneisyys. Suomen kouluhistoriallisen seuran vuosikirja